

Ernst Jünger

ÇELİK
FIRTINALARINDA

Çelik Fırtınalarında
Jaguar Kitap'tan

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 91 YIL: 2

'Sıradan'ın cezbediciliği:
Normal İnsanlar

8

'Normal'i ve büyümeyi bir daha düşündüren roman: Normal İnsanlar

Nilay Kaya

14

Hasan Hüseyin'i yeniden okurken

Salih Bolat

25

İvan İllich ve sessiz kalma onuru

Emek Erez

32

Osmanlı ulaşımında nasıl modernleşti?

Soner Sert

Sayı: 91 | Ocak 2020

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,****San. ve Tic. A.Ş. adına**

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Katkıda Bulunanlar

Okan Çil, Nilay Kaya, Salih Bolat, Emek Erez, Soner Sert

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Bu hafta çağdaş Dünya edebiyatının çok konuşulan isimlerinden Sally Rooney'i kapağımıza taşıdık. Kimilerine göre 'geleceğin yazarı', kimilerine göre ise 'sıradan bir yazar' Rooney. Aldığı birçok ödül ise Rooney'nin genç yaşında edebiyat kamuoyunun radarına girdiğinin göstergesi...

Sally Rooney'in, Arkadaşlarla Sohbetler isimli kitabı MonoKL tarafından, Pınar Umman çevirisiyle yayımlandı. Aşkın günümüz dünyasındaki hâllerini ve âşığın çelişkili tutumunu konu edinen romanı ilginç kılan taraf, biçimsel yenilikleri ya da aman aman kurgu teknikleri denemesinde değil, karakter yaratımında gizli... Okan Çil kaleme aldı.

Sally Rooney'nin ikinci kitabı, Normal İnsanlar Can Yayınları tarafından okurla buluştu. Rooney kitapta, lise yıllarından üniversiteye uzanan bir ilişkinin kaydını tutuyor; toplumda yer edinme mücadelesi veren, birbirlerinden ayrı kalamayan, ancak sevmek için de zorlu sınavlar vermek zorunda kalan iki gencin hikâyesiyle bir kuşağı temsil ediyor. Nilay Kaya yazdı.

İvan İllich'in "Geçmişin Aynasında" kitabı Yeni İnsan Yayınevi tarafından yayımlandı. "Geçmişin Aynasında", tarihin aynasında 12. yüzyıla kadar uzanırken, İllich okumalarını çağdaş okuyucuya rapor verecekmiş gibi güncelleştiriyor ve sosyal hayatımızı saran meselelere de ayna tutuyor. Emek Erez'in kaleminden...

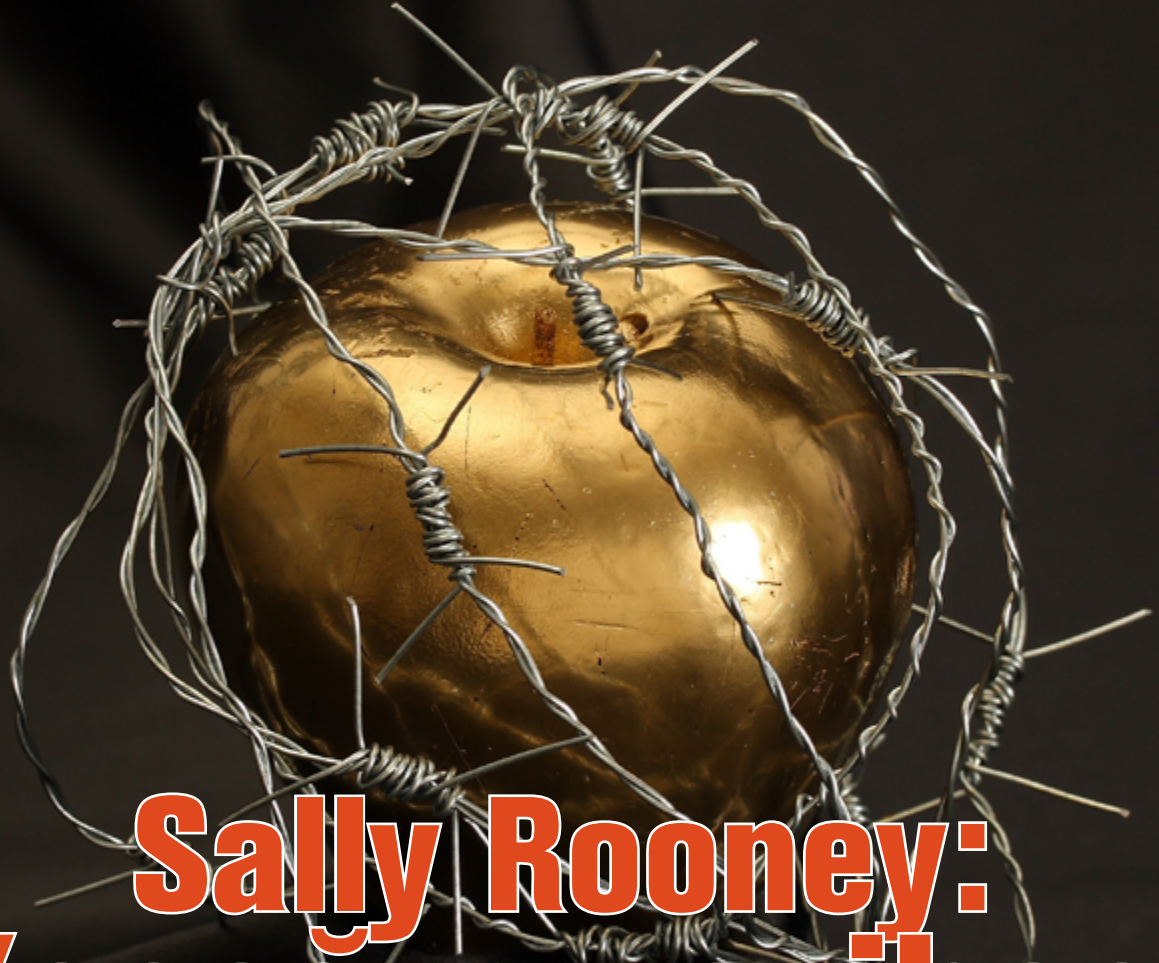
Prof. Dr. Ali Akyıldız'ın "Osmanlıda Ulaşımın Modernleşmesi" kitabı Timaş Yayınları tarafından yayımlandı. Akyıldız, bu kitabında İstanbul'u merkeze alarak Osmanlı'nın son dönemlerinde deniz ulaşımının geçirdiği evreleri, Galata Köprüsü'nün hikâyesini ve Osmanlı topraklarında demiryollarının gelişim sürecini tüm yönleriyle ele alıyor. Soner Sert inceledi.

"Bir gün üniversitedeyken Hasan Hüseyin aradı. Hemen eve gelmemi istedi, gittim. Yalnızdı. Kitaplığın bir rafında beyaz bir güvercin duruyordu. Ağlayarak onu gösteriyor, 'bu güvercin kesinlikle Bedri'nin ruhu' diyordu..." Salih Bolat, böyle anlattı şair Hasan Hüseyin'i...

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar

Anıl Mert Özsoy

Sally Rooney: Yasağın cazibesi

Sally Rooney'in, Arkadaşlarla Sohbetler isimli bir kitabı yayımlandı geçtiğimiz haftalarda. MonoKL etiketiyle, Pınar Umman çevirisiyle raflardaki yerini alan kitap, aşkın günümüz dünyasındaki hâllerini ve âşğın çelişkili tutumunu konu edinen ilginç romanlardan biri. Arkadaşlarla Sohbetler'i ilginç kılan taraf, biçimsel yenilikleri ya da aman aman kurgu teknikleri denemesinde değil, karakter yaratımında gizli...

Okan Çil

Yirmili yaşların başında, ben anlatıcı olan Frances'in vizyonundan okuduğumuz roman, Frances, Bobbi, Melissa ve Nick'in ilişki ağına odaklanmış durumda. Rooney'in bu romanı, Frances'le hemen hemen aynı yaşlardayken yazdığını belirtmekte fayda var.

Dünya mitolojisinde ve söylencelerde çelişki, fedakârlık, kıskançlık barındıran pek çok aşk hikâyesi görürüz. Evrenin yaratımından, günlük hayata dek hemen her yere sirayet eden bu hikâyeler, anlatılan trajedinin yanında farklı bir şey de söyler aslında.

Kaslı kuvvetli Tanrılar, güzeller güzeli Tanrıçalar, ölümsüz insanlar, büyücüler, ejderhalar ve nice-leri... Hepsinin de karşı konulmaz güçleri vardır ama konu aşka gelince ya elleri ayaklarına dolanır ya da çaresizlik içinde acıdan acıya savrulurlar. Çünkü aşk, çoğu zaman düzen dışı, kural tanımaz ve tehditkâr sonuçlar doğurur; çoğunlukla mutsuzdur. E hâl böyle olunca, Tanrılarının bile beceremediği aşk, biz ölümlülerin elinde, varın siz karar verin, kim bilir neye dönüşür.

Sally Rooney'in, Arkadaşlarla Sohbetler isimli bir kitabı yayımlandı geçtiğimiz haftalarda. MonoKL etiketiyle, Pınar Umman çevirisiyle raflardaki yerini alan kitap, aşkın günümüz dünyasındaki hâllerini ve âşığın çelişkili tutumunu konu edinen ilginç romanlardan biri.

Arkadaşlarla Sohbetler'i ilginç kılan taraf, biçimsel yenilikleri ya da aman aman kurgu teknikleri denemesinde değil, karakter yaratımında gizli. Yirmili yaşların başında, ben anlatıcı olan Frances'in vizyonundan okuduğumuz roman, Frances, Bobbi, Melissa ve Nick'in ilişki ağına odaklanmış durumda. Rooney'in bu romanı, Frances'le hemen hemen aynı yaşlardayken yazdığını belirtmekte fayda var. Bu küçük bilgiyi akılda tutarak romanın konusuna kabaca değinelim.

Frances ve Bobbi eski sevgili olmalarına karşın, iyi yakın dosttur. Biri kendini komünist olarak görür, diğeri toplumcu anarşist. Sürekli beraber vakit geçirirler, Frances'in yazdığı şiirleri, bir performans sanatına çevirerek çeşitli yerlerde sahnelerler. Yine

bir performans akşamında, fotoğrafçı olan Melissa, iki genç kadını evine davet eder. Amacı bu enteresan kadınların fotoğraflarını çekmek ve bir röportaj yapmaktır. Eve geldiklerinde, Melissa'nın oyuncu olan eşi Nick'le tanışır ve biz ilerleyen sayfalarla beraber Frances'le Nick'in gizli ilişkisine odaklanmaya başlarız.

ÖZGÜR AŞK MESELESİ

“İnsan birden fazla kişiyi sevebilir.

Tartışılır.

Birden fazla arkadaşına sahip olmaktan ne farkı var? Benimle arkadaşsın ama başka arkadaşların da var, bu bana gerçekten değer vermediğin anlamına mı geliyor?

Başka arkadaşlarım yok, dedim.”

Rooney bu noktayla beraber anlatılan yasak ilişkiyi, özgür aşk mertebesine taşıyarak farklı soruları tartışmaya başlar. Frances, her ne kadar cüretkâr davranırsa da yaşadığı ikilemin ağırlığıyla depresyon – mutluluk arasında gider gelir. Bu hisle başa çıkabilmek için umursamaz bir seks partneri gibi davranır, beceremeyince sadık bir âşık tavrı sergiler, yine olmayınca uzak durmaya çalışır fakat aşk, onu bir türlü rahat bırakmaz.

Frances'le Nick'in sarmal ilişkisinin diğer karaktere yansımaysa, Arkadaşlarla Sohbetler'in önemli ayrıntılarından biri. Olayın tarafları bir yana, karakterlerin aileleri de büyük büyük tepkiler, müthiş hayal kırıklıkları, çılgınlarla dolu tiratlar barındırmazlar içlerinde. Çelişkileri de hüzneleri gibi kabul edilebilir anlara, anlar da neredeyse gerçek dışı rasyonel tutumlarla karşımıza çıkar. Romanın duygu grafiğindeki bu yolculuk, yer yer müthiş karakter çözümlmelerine yer yerse kaçırılmış fırsatlara kapı aralar.

“

Olayın tarafları bir yana, karakterlerin aileleri de büyük büyük tepkiler, müthiş hayal kırıklıkları, çılgınlarla dolu tiratlar barındırmazlar içlerinde. Çelişkileri de hüzneleri gibi kabul edilebilir anlara, anlar da neredeyse gerçek dışı rasyonel tutumlarla karşımıza çıkar. Romanın duygu grafiğindeki bu yolculuk, yer yer müthiş karakter çözümlmelerine yer yerse kaçırılmış fırsatlara kapı aralar.

VAROLUŞ MESELESİ

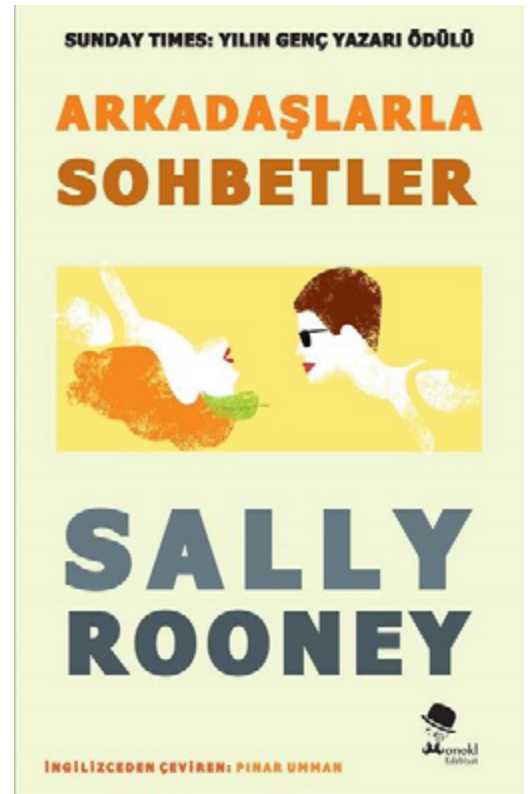
“Beni rahatlatmak istiyordu, anlayabiliyordum ama ona izin vermeyecektim. İnsanlar sürekli beni rahatlatırsınlar diye zayıflık göstermemi istiyorlardı. Kendilerini değerli hissetmelerini sağlıyordu bu; gayet iyi biliyordum.”

Frances’in yaşadığı çelişkiler birikmeye başlayınca, karşımıza birtakım varoluşsal meseleler çıkar. Bu meseleler her ne kadar aşk özelinde toplansa da Frances’in ailesiyle, çocukluğuyla, parasızlığıyla ve hastalığıyla boyut değiştirerek, okumamızı, genç bir kadının hayatla giriştiği mücadeleye doğru çeker.

Hatta yazdığı şiirler, dahası şiire bakış açısı da biraz böyledir Frances’in. Yazılıp aylarca sahnede “oyunan” hiçbir yerde basılmadan kendiliğinden yok edilen dizelerdir bunlar; ölümlüdür. Üretimin tüketime, varlığın hiçliğe gelip dayandığı duygular, tabiri caizse, Frances’in aşka bakışıyla, aşkı yaşayışıyla paralellik arz eder. Fakat şiir hiç bitmez.

Rooney’in 2016’da yayımladığı ilk kitabı olan Arkadaşlarla Sohbetler, bir ilk kitap için oldukça sade ve sakin. Öyle ki Noah Baumbach’ın Greta Gerwig’i canlanıyor gözümüzün önünde, böyle bir tat almaya başlıyoruz romandan: Gündelik olanın kaygısını, basit gibi görünen problemlerin yansımalarını, bunun getirisi iç sesleri, söylenemeyenleri, söylenmemesi gerekenleri, pişman olunanları hal-laç pamuğu gibi dağıtıp dağıtıp bir araya getiriyor.

Rooney bu kitabıyla 2017’de, Sunday Times tarafından, Yılın Genç Yazarı Ödülü başta olmak üzere, pek çok ödüle layık görülüyor. Genç yaşında, farklı dillere çevrilip dünya çapında bir popülariteye ulaşmaya başlayan Rooney’in başarılı bir kalem sahibi olduğunu söyleyebilirken, arka kapakta yer alan, Guardian’dan alıntılanan “Snapchat neslinin Salinger’ı” ifadesinin komikliğine de değinmeden edemeyeceğim.

Arkadaşlarla Sohbetler, Sally Rooney, Çeviri: Pınar Umman, 270 syf., MonoKL Yayınları, 2019.

'Normal'i ve büyümeyi bir daha düşündürten roman: Normal İnsanlar

Sally Rooney'nin ikinci kitabı "Normal İnsanlar" Can Yayınları tarafından okurla buluştu. Rooney kitapta, lise yıllarından üniversiteye uzanan bir ilişkinin kaydını tutuyor; toplumda yer edinme mücadelesi veren, birbirlerinden ayrı kalamayan, ancak sevmek için de zorlu sınavlar vermek zorunda kalan iki gencin hikâyesiyle bir kuşağı temsil ediyor.

Nilay Kaya

Genç yaşta ilk romanını yazıp edebiyat dünyasında büyük ses getirdikten sonra o yazarın bundan sonra ne yapacağı, başarısının devamını getirip getiremeyeceği, beklentileri karşılayıp karşılamayacağı her zaman merak konusu olduğu gibi, yazar için de epey çetrefilli bir durum olsa gerek. Henüz yirmi altı yaşındayken ilk romanı Arkadaşlarla Sohbetler ile büyük başarı kazanan İrlandalı yazar Sally Rooney, bir yıl gibi kısa bir süre içinde yayımlanan Normal İnsanlar adlı ikinci romanıyla beklentileri boşa çıkarmadığı gibi, neredeyse ilk romanını gölgede bırakacak şekilde bir edebi fenomene dönüştü bile. Marianne ile Connell'in İrlanda'nın küçük bir şehrinde başlayıp Dublin'e uzanan ilişkilerini ve büyüme hikâyelerini anlatan Normal İnsanlar, tartışma götürmez bir kriter sayılacaksa, British Book Awards, An Post Irish, Costa ödülllerinden "Yılın Kitabı", "Yılın Romanı", "En İyi Roman" ödüllerini aldı, aynı yıl Booker'a aday gösterildi. Pek çok edebiyat eleştirmenin, Zadie Smith gibi 'yıldız' yazarların övgüsünü kazandı, tavsiye listelerinin başına yerleşti, bununla da kalmadı kitap ve yazar Vogue, Esquire gibi gayri edebî, popüler kültür mecralarında boy göstermeye başladı, Sarah Jessica Parker, Lena Dunham gibi Hollywood yıldızlarının coşkulu hayranlığından nasibini aldı. Ve Normal İnsanlar'ın bir BBC uyarlaması çekilmeye başlandı bile. Sally Rooney ise kendisini göklere çıkaran pek çok selefin aksine, bu patlamanın sarhoşluğuna kendini kaptırmadı, şimdilerde sosyal medyasını kapattı, röportaj tekliflerini geri çevirip sessiz sedasız yeni kitabı üzerinde çalışıyor. O köşesine çekildi ama Normal İnsanlar'ın okuyucu sayısı her geçen gün artıyor, kitap olumlu olumsuz, hararetle eleştirilmeye devam ediyor. Kimileri ona "Snapchat neslinin Salinger'ı" yaftasını yapıştırarak Rooney'yi "Y kuşağının temsilcisi" ilan ediyor, her büyük başarı hikâyesinde olduğu gibi kimileri ise hayli sade ve sakın edebî anlayışında aslında bir cevher olmadığını söyleyip değersizleştirmeye meylediyor.

“

Kimileri ona "Snapchat neslinin Salinger'ı" yaftasını yapıştırarak Rooney'yi "Y kuşağının temsilcisi" ilan ediyor, her büyük başarı hikâyesinde olduğu gibi kimileri ise hayli sade ve sakın edebî anlayışında aslında bir cevher olmadığını söyleyip değersizleştirmeye meylediyor.

“

Evet, gerek Arkadaşlarla Sohbetler gerekse Normal İnsanlar'da e-postalar, Facebook ve Instagram hesapları hem iletişim hem 'iletişimsizlik' kanalları, dış dünyayla kurulan ilişkide belirleyici ve çağımızın meşum "görülme problemi"ni konu ediyor sayılırlar. Ama romanın "çağının ruhunu" yansıtıyor oluşu onu sadece bir milenyum romanı mı kılıyor?

'PREKARYA SINIFININ JANE AUSTEN'I'

Sally Rooney, sadece bir "milenyum yazarı" olarak mı kalacak, yoksa bazı eleştirmenlerin yakıştırdığı üzere Jane Austen ve George Eliot gibi 19. yüzyıl roman geleneğinin de izinden giderek kendi sesini oluşturup zaman aşırı bir nitelik mi kazanacak? Şurası kesin ki, tıpkı günümüzde başka bir edebî fenomen olan Elena Ferrante örneğinde olduğu gibi, heyecanla yapılandırılan yaftalar yüzünden aslında romanların kendisi gözden kaçıyor. Evet, Rooney'nin roman kahramanları 1981-1996 yılları arasında doğan Y kuşağına ait kahramanlar. Evet, geleceklerinin neo-liberal politikalarla, mütemediyen tekrarlanan ekonomik krizlerle, yeniden yükselen faşizmle ve iklim kriziyle hepten güvencesizleştiği; görsel ve dijital bir çağda yaşadıkları doğru. Evet, gerek Arkadaşlarla Sohbetler gerekse Normal İnsanlar'da e-postalar, Facebook ve Instagram hesapları hem iletişim hem 'iletişimsizlik' kanalları, dış dünyayla kurulan ilişkide belirleyici ve çağımızın meşum "görülme problemi"ni konu ediyor sayılırlar. Ama romanın "çağının ruhunu" yansıtıyor oluşu onu sadece bir milenyum romanı mı kılıyor? Bu roman olsa olsa milenyumun ait meseleleri konu ediniyor, üslubu ve edebi anlayışı söz konusu olduğunda bırakın milenyumun, yüzyıl dönümü ve yirminci yüzyıl başlarıyla şahlanan modernist anlatı geleneğiyle bile bağdaştırılamaz. Sally Rooney, dijital çağın insanı olsa da, bu onun roman anadilinin de dijital olduğu anlamına gelmiyor. Romandaki dilin bilinçli sadeliği, Twitter dilinin sınırlılığını yansıtmaktan ziyade, daha "anlaşılır" olmak gibi bir derdi olan, ekonomi ve ölçünün belirleyici olduğu bir on dokuzuncu yüzyıl dil anlayışına yakın. Bu anlamda, romana yapılan yakıştırmalardan "Prekarya sınıfının Jane Austen'i" daha akla yatkın görünüyor. Zira romanda gerek anlatıcının konumu, karakterlerine karşı aldığı

mesafe, diyaloglarla yaratılan sözsöz gerilim, suskunluklar, yanlış anlaşılmalr, mizah ve dramın tıpkı Austenvari ölçülü bir ritimle art arda dizilişii bu biricik benzetmeyi haklı kılıyor. Tam da bu noktada Can Yayınları'ndan çıkan Türkçe çevirinin sahibi Emrah Serdan'ın maharetini teslim etmek gerekiyor. Tıpkı Jane Austen'in kendi bildiği, tanıdığı bir dünyayı romanlarının konusu edeceğini, 'büyük' meseleleri 'büyük' adamlara bıraktığını söylemesi gibi, Sally Rooney de bir söyleşide karakterlerinin kendi neslinden kişiler olmasını kendi "sınırlılığına" bağlıyor ve "Ben bildiğim konularda yazıyorum," diyor.

Rooney, bölümlerine "Bir Ay Sonra", "Beş Ay Sonra" gibi başlıklar veriyor, zaman zaman şimdiki zaman kipiyle aktardığı ânları durdurup geçmiş zamana dönüyor ama Normal İnsanlar'ın zamanı modernist ya da postmodern anlatılardakinin aksine, on dokuzuncu yüzyıl geleneğine yakın bir şekilde zamandizimsel bir çizgide ilerliyor. Parçalı bir olay örgüsü olmadığı gibi, soyut imgeleme, bilinçakışına dayanan, gerçekliğı ters yüz eden, üstkurmaca ve dil oyunlarına yaslanan, güvenilmez anlatıcılarla dolu modernist ya da postmodern anlatılardan epey uzakta. Modernist anlatılarda karşımıza çıkan bir birey anlayışı ya da karakter çizimi de yok. Sally Rooney romanına George Eliot'ın Daniel Deronda'sından bir epigrafla başlıyor: "Yerinde bir tabirle başkalaşım adı verilen, zihin yapısında meydana gelen değişimin ardındaki sırlardan bir tanesi de, bir başkası üzerimizde olmadık bir etki yaratmadığı ve bizi gözlerimizi açmaya zorlamadığı müddetçe yerinde göğün de çoğumuza herhangi bir şey açığa vurmadiğıdır." Romanda Connell'in da Marianne'in de bireysel oluşumu söz konusuysa, birbirleri ve toplum üzerinden gerçekleşen bir durum bu. Kaldı ki yine bir söyleşisinde Sally Rooney

Romanda Connell'in da Marianne'in de bireysel oluşumu söz konusuysa, birbirleri ve toplum üzerinden gerçekleşen bir durum bu. Kaldı ki yine bir söyleşisinde Sally Rooney birey mefhumuna inanmadığını, her birimizin an be an birbirimizi inşa ettiğini söylüyor, ki bu düşünce de on dokuzuncu yüzyıl romanlarında toplumsallığın kişilerin oluşumunda, "büyümesinde" biricik etken olduğu anlayışa denk düşüyor.

“

...Bu anlatıcı, zaman zaman Marianne'e, zaman zaman da Connell'a odaklanarak, Holden örneğinin aksine, 'anlatan' değil, özellikle diyaloglar aracılığıyla 'gösteren' bir anlayışta; çoklu bir bakış açısı veriyor, böylelikle ton ve ritm de değişiyor; dolayısıyla Holden'ın öznelliğinin tam zıt kutbunda yer alıyor.

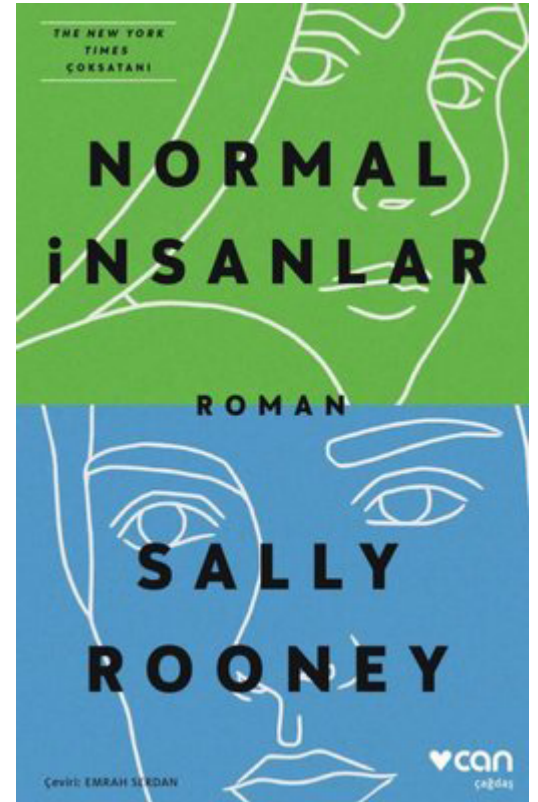
birey mefhumuna inanmadığını, her birimizin an be an birbirimizi inşa ettiğini söylüyor, ki bu düşünce de on dokuzuncu yüzyıl romanlarında toplumsallığın kişilerin oluşumunda, "büyümesinde" biricik etken olduğu anlayışa denk düşüyor.

Romanla ilgili bir başka mevzu da büyüme meselesi ve büyüme romanı türünde değerlendirilişi. J. D. Salinger'in 1951 tarihli Çavdar Tarlasında Çocuklar adlı romanı yayımlanıp büyüme romanı türünün yakın dönem başlıca örneklerinden biri haline geldiğinden bu yana, neredeyse büyüme temasını barındıran her roman bu kitapla ilişkilendiriliyor, büyüyen karakterler bir çırpıda delişmen dilli Holden Caulfield'la özdeşleştiriliyor. Oysaki bu değerlendirmeyi yaparken edebiyat eleştirisinin hatrına daha az kolaycı bir yaklaşım sergilemek gerekiyor. Her şeyden önce Holden Caulfield bir ben anlatıcıdır, güvenilmez bir anlatıcıdır, okuyucuyla sohbet eder, kendini kendi bakış açısıyla tahlil eder ve romanda geçen zaman bir yılı bulmaz. Oysa Normal İnsanlar liseden başlayıp üniversite bitimine uzanan, büyüme sürecinde belirleyici, dört yıllık bir zaman dilimini kapsadığı gibi, roman on dokuzuncu yüzyıl realist romanlarında karşımıza çıkan, nesnel olduğunu söyleyebileceğimiz bir üçüncü tekil anlatıcıya sahip. Bu anlatıcı, zaman zaman Marianne'e, zaman zaman da Connell'a odaklanarak, Holden örneğinin aksine, 'anlatan' değil, özellikle diyaloglar aracılığıyla 'gösteren' bir anlayışta; çoklu bir bakış açısı veriyor, böylelikle ton ve ritm de değişiyor; dolayısıyla Holden'ın öznelliğinin tam zıt kutbunda yer alıyor.

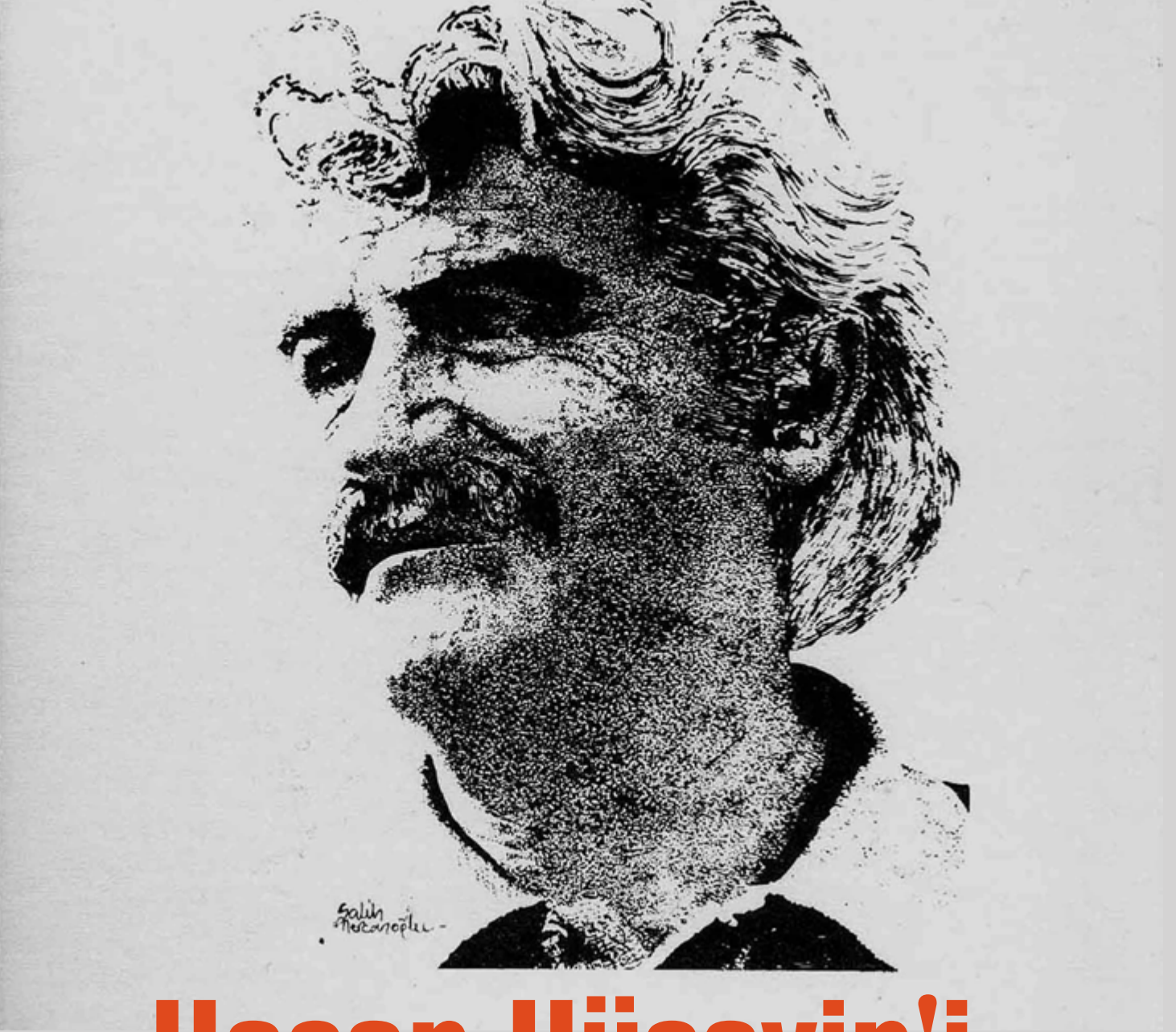
'NORMALLEŞME'

Marianne ve Connell gerek büyüdükleri taşrada, gerekse Dublin'de buldukları çevrenin içinde,

“diğerlerine” göre zeki ve hassas çocuklar. Etraflarındaki insanların daha ziyade stereotipler olarak çizilmesi, onların bu hassasiyetini vurgulamak için. Kaldı ki hassasiyetlerini perçinleyen, büyüme koşulları ve geçmiş travmaları var. Bu zeki ve hassas çocuklar için “zamanın ruhundan” bağımsız olarak da büyümek herkesinkinden zor bir mesele. Ve romanın bittiği noktada, değerlendirme yapma konusunda aceleci okuyucu ve eleştirmenin iddia ettiğinin aksine, romanın bütünlüğüne ters bir şekilde ikna edici olmayan bir şekilde “normalleşmeyi”, herkes gibi olmayı seçtikleri yok. Büyüdükçe ergenlikte hissedilen “biricikliğin” yanıltıcı ve geçici olduğunu anlıyor, toplumsallığın kodlarını çözmeye başlıyor, “birey” olmanın belki de fazla abartılan bir şey olduğunu, herkesin birbirini inşa etmeye devam ettiği toplumsal bir bütünün parçası olduklarını görüyor, biraz daha cesur ve kendilerine güvenli bir şekilde yollarına devam ediyorlar; bu onların da ötekiler gibi “Instagram gençliğine” dönüştükleri anlamına gelmiyor. Sally Rooney “normalleşme” sözcüğünün çok da girift olmayan ironisini Marianne ile Connell’in bu bilinçlenmesi üzerinden veriyor. Eğer romanın sonunda Marianne altı çizilen bir serseri mayına dönüşseydi Rooney’nin ironisi işlemeyecek, romanın basit görünümlü mütevazı derinliği yerle bir olacaktı. Ayrıca karşımızda yazarlık yolunda adım atmış bir karakterimiz de var, bunun nesi “normalleşme” olabilir? Connell ile birlikte Küntlerroman türüyle karşı karşıya geliyoruz. Ama bundan sonra asıl hararetle takip edilecek olan bizatihi yazarın, Sally Rooney’nin yazarlık serüveninin Küntlerroman’lığı. Çünkü o sadece bir “milenyum yazarı” olmanın hayli ötesinde bir yerde duruyor.

Normal İnsanlar, Sally Rooney, Çeviri: Emrah Serdan, 264 syf., Can Yayınları, 2019.

Hasan Hüseyin'i yeniden okurken

Bir gün üniversitedeyken Hasan Hüseyin aradı. Hemen eve gelmemi istedi, gittim. Yalnızdı. Kitaplığın bir rafında beyaz bir güvercin duruyordu. Ağlayarak onu gösteriyor, "bu güvercin kesinlikle Bedri'nin ruhu" diyordu...

Salih Bolat

Hasan Hüseyin’le dostluğum, üniversitede okumak için 1976’da Adana’dan Ankara’ya gelmemle başladı. O yıllarda Ankara’da “Yapıt” adlı dergi yayınlanıyordu ve yeni yeni şiirler yayınladığım dergilerden biriydi. Hasan Hüseyin de bu derginin yayın kurulundaydı ve ilişkimiz böyle başladı. Üstelik o da benim gibi efsane okul Adana Erkek Lisesi’nde okumuştü ve bir demiryolu işçisinin oğluydu. İlişkimiz süreç içerisinde “sıkı bir dostluk” olarak gelişti. Gerçekten de o babam yaşındaydı ama genç yüreği nedeniyle de sıkı dostum oldu. O yıllarda ülkemiz tam bir “provakasyon” ortamı yaşıyordu. Her gün insanlar, özellikle üniversite öğrencileri öldürülüyordu. Ahmet Erhan’ın “Bugün de ölmedim anne” dizesinin kaynağı olan yıllardı. Örneğin Cumhuriyet Gazetesi her gün ölüm bilançosu yayınlıyordu. Ülke “sağ-sol” olarak keskin biçimde ayrılmıştı. Hükümetler ülkeyi yönetmekte yetersiz kalıyor, bir türlü Cumhurbaşkanı seçemiyordu. Karanlık güçler kahvehane, dernek, öğrenci yurdu basıp bombalıyor, silahla tarıyordu. Yani tam bir “darbe koşulları hazırlama faaliyeti” yürütülüyordu. Hasan Hüseyin’le bu ortamda tanıştım.

1927’de Sivas’ın Gürün ilçesinde doğan Hasan Hüseyin’in trajik ve yoğun yaşam öyküsüne kısaca bakmazsak, onun şiirindeki öfkenin, yüksek dozdaki itirazın nedenlerini anlamakta zorlanırız. Çünkü gerçekliği estetize etme işi olan şiir yazma süreci, ister istemez şairin kendi somut gerçekliğinin etkilerini taşıyacak, hatta şiirindeki imge dünyası onda yaşamsal karşılık bulacaktır. Hasan Hüseyin, ilkokulu bitirdikten sonra, demiryolu işçiliğinden ayrılıp Ziraat Bankası’nda çalışmaya başlayan babasının yanında işe başlar. Ortaokulu bitirince, tekrar Ziraat Bankası’na girer. Tahsildar olarak çalışır. Gazi Eğitim Enstitüsü’nün Edebiyat Bölümü’nü bitirdikten sonra Ankara Kurtuluş Ortaokulu’nda Türkçe ve Müzik öğretmeni olarak

Hasan Hüseyin’in trajik ve yoğun yaşam öyküsüne kısaca bakmazsak, onun şiirindeki öfkenin, yüksek dozdaki itirazın nedenlerini anlamakta zorlanırız. Çünkü gerçekliği estetize etme işi olan şiir yazma süreci, ister istemez şairin kendi somut gerçekliğinin etkilerini taşıyacak, hatta şiirindeki imge dünyası onda yaşamsal karşılık bulacaktır.

başlar. Maraş'ın Afşin Ortaokulu'na tayin olur. 1950'de Maraş'ın Göksun İlçesi'ne sürgün edilir. 1951'de komünizm propagandası yapmak suçundan tutuklanır. Yedi ay yirmi beş gün Göksun, Elbistan ve Nevşehir cezaevlerinde yatar. Nevşehir Cezaevi'nde Aziz Nesin'le tanışır. Asker kaçağı olarak askeri hapishanede yatar. Askerliği yirmi yedi ay sürer. Askerliği bitince İstanbul'a gider. İş bulamayınca Sivas'a döner. Arzuhalcilik, Tabelacılık ve Dava Vekilliği yapar. 1960 yılına kadar Sivas'ta tabela ressamlığı yaparak yaşamını sürdürür. İstanbul'a gider, oradan Ankara'ya gelir. 1961 -1967 yıllarında Akis Dergisi'nde çalışır. 1964, 1965,1969 yıllarında, o dönemin önemli siyasal partilerinden olan Türkiye İşçi Partisi (TİP) Çorum ve Ankara Milletvekili adayı olur. 1967'de Kızılırmak adlı şiir kitabından dolayı tutuklanır. Kırk gün cezaevinde kalır. 1968'de üç yıl ağır hapis ve sürgün cezası alır. 1968 - 1970 yıllarında Forum Dergisi'ni çıkarır. 1978 yılında dönemin Kültür Bakanı Ahmet Taner Kışlalı tarafından sendikanın Onur Kurulu'na seçilir. Uzun yıllar çeşitli dergi ve gazetelerde çalıştıktan sonra, 1982'de çalıştığı Yenigün Gazetesi'nden emekli olur. Almanya'ya, Goethe Enstitüsü'ne gider. 1974'de Irak'a, Basra'ya Mirbet şiir festivaline katılır. 1980'de Almanya İşçi Federasyonu'nun daveti ile Batı Almanya'ya gider. TİP, TGS, Ankara Gazeteciler Cemiyeti üyeliği, Basın İş Sendikası yöneticiliği yapar. 1984'de, Ankara'da geçirdiği beyin kanaması sonrasında yaşama veda eder.

Kutluay Şakar, Adnan Yücel, Hasan Hüseyin, Salih Bolat, İlhan Cem Erseven, 1979

‘KIZILIRMAK TÜRK EDEBİYATINDA EŞİ BULUNMAYAN BİR GERÇEKLEŞTİRİMDİR’

Hasan Hüseyin’le tanıştığımda çok popülerdi. Kitapları baskı üstüne baskı yapıyordu. Anadolu halkının değerlerini şiirlerinde yansıtırken, fabrika işçilerinin duyarlılığı ve sorunları da şiirlerini biçimlendiriyordu. Zaten ilk kitabı Kavel de işçi direnişiyle öne çıkan bir fabrikanın adıydı. Çok sevdiği, “kardeşim” dediği Bedrettin Cömert’in onu Nazım Hikmet ile karşılaştırması bazı şiir çevrelerinin hoşuna gitmemişti. Bir yıl sonra benim de göreve başlayacağım Hacettepe Üniversitesi’nde öğretim üyesiiken, bir öğrenci olayını soruşturmakla görevli olduğu günlerde, 1978’de, silahla vurularak katledilen Doç. Dr. Bedrettin Cömert, belki de biraz duygusal davrandığı eleştirilerinde, Hasan Hüseyin’i zamanın şiir çitasının en tepelerine yerleştiriyordu. Bu da bazı şiir otoritelerini kızdırmakla kalmıyor, Hasan Hüseyin’i görmezden gelmelerine neden oluyordu. O yılların çiçeği burnunda ve umut verici eleştirmeni, sanat tarihçisi Bedrettin Cömert, örneğin “Yansıma” dergisinde yayınladığı “Hasan Hüseyin Şiirine Giriş” adlı yazısında, Hasan Hüseyin’in “Kızılırmak” adlı uzun şiiriyle, Nazım Hikmet’in “Memleketimden İnsan Manzaraları” adlı uzun şiirini Hasan Hüseyin lehine karşılaştırırken şu yaklaşımları öne sürecekti: “... Kızılırmak yalnızca ozanın sanat hayatında köklü bir aşama değil, aynı zamanda Türk edebiyatının gelişim çizgisinde eşi bulunmayan bir gerçekleştirmedir. Edebiyatımızda ilk büyük destan yaratılmıştır. Bu “modern” destan, (...) ne de Nazım Hikmet’in Şeyh Bedrettin Destanı’na veya İnsan Manzaraları’na benzer; çünkü bu saydıklarımız ‘büyük bir şiir olmaktan çok, birer destan, birer hikayedir (...) Oysa Kızılırmak, tıpkı Kızılırmak gibi yolunu yalnız kendisi belirleyen bir kan dolaşımı, bir ciğer gücüdür...”

Kızılırmak, Hasan Hüseyin, 104 syf., Bilgi Yayınevi.

“

Aslında ilk kitabı, Aziz Nesin'in Düşün Yayınevi'nde yayınlanmayı beklerken, çıkan yangında telef olmuştur. Kopyası da yoktur. Demek, 1964'de Yeditepe Şiir Armağanı'na değer görülen Kavel, aslında Hasan Hüseyin'in ikinci kitabıdır ama yayınlanmış ilk kitabıdır demek daha doğru olur.

1982'de, bir gün üniversitedeyken Hasan Hüseyin aradı. Hemen eve gelmemi istedi. Gittim. Yalnızdı. Kitaplığın (evin salonu tamamen kitaplıktı) bir rafında beyaz bir güvercin duruyordu. Ağlayarak onu gösteriyor, “bu güvercin kesinlikle Bedri'nin ruhu” diyordu. Bir gece önce, Ankara'da, “Papazın Bağı” adlı gazinoda otururlarken, bu güvercin gelip Hasan Hüseyin'in beyaz ve gür saçlarıyla kaplı başına konmuş ve gitmemiş. Ta geceyarısı eve gelene kadar kafasının üstünden uçmamış. İşte, şimdi şurada yatıyordu. Çok şaşırdım ve neredeyse ben de inandım. Gerçekten bu güvercin Bedrettin Cömert'in ruhu muydu?

Hasan Hüseyin'in ilk kitabı, bir kablo fabrikasının da adı olan Kavel'dir. İşin ilginç yanı, o yıllarda henüz grev hakkı anayasal bir hak değildir ve buna karşın işçiler grev yapmıştır. Üstelik haklarını aldıkları gibi, bu eylemleriyle Türkiye'de 1961 Anayasası'nda grev hakkının tanınmasına neden olmuşlardır. İlk kitabı yayınlandığında, Hasan Hüseyin otuz beş yaşındadır. Şiir için oldukça geç bir yaş. Demek şiirlerini kitap olarak bastırmak için hiç acele etmemiş, yeterli olgunluğa erişmelerini beklemiştir, diye düşünülebilir. Aslında ilk kitabı, Aziz Nesin'in Düşün Yayınevi'nde yayınlanmayı beklerken, çıkan yangında telef olmuştur. Kopyası da yoktur. Demek, 1964'de Yeditepe Şiir Armağanı'na değer görülen Kavel, aslında Hasan Hüseyin'in ikinci kitabıdır ama yayınlanmış ilk kitabıdır demek daha doğru olur.

KAVEL

İşime karım dedim, karıma Kavel diyeceğim.
Ve soluğum tükenmedikçe bu doyumsuz dünyada,
Güneşe karışmadıkça etim
Kavel Grevcilerinin türküsünü söyleyeceğim.
Ve izin verirlerse Kavel Grevcileri,

İzin verirlerse İstinyeli emekçi kardeşlerim,
İzin verirlerse Kavel Grevcileri,
Ve ben kendimi tutabilirsem eğer sesimi tutabilirsem
O çoban ateşinin yandığı yerde Kavel’de,
O erkekçe direnilen yerde, Kavel’de
Karın altında nişanlanıp dostlarımın arasında
Öpeceğim nişanlımı Kavel kapısında
Ve izin verirlerse İstinyeli emekçi kardeşlerim
İzin verirlerse Kavel Grevcileri
İlk çocuğumun adını Kavel koyacağım.

(1963)

Hasan Hüseyin, bildiğim kadarıyla ilk çocuğunun adını (zaten bir çocuğu vardı) “Kavel” değil, “Temmuz” koydu. Elbette bu şiiri bir metafor olarak anlamak gerekiyor. Öyle ki, emekçi sınıfın var olma mücadelesine olan sempatisini ve heyecanını, bir fabrikanın adı ile eşinin adını yer değiştirecek şiddette yansıtan bir metafor. Gerçekte “toplumcu” olarak adlandırılan ve şiire estetik işlevi kadar toplumu aydınlatıcı işlev de yükleyen “görevci” şairlerin belki de ideolojik bir sorunları yoktu. Ama çok önemli estetik bir sorunları vardı: Toplumcu dünya görüşlerinin şiirsel içeriğe taşıdığı imgeleri, sözcükleri, kavramları ve bağdaştırmaları, “toplumculuk” ile uyumlu bir biçim geliştirmek. Aslında bu sorunun, Hasan Hüseyin’i de içinde sayabileceğimiz genel olarak 1940 Toplumcu kuşağı şairleri için geçerli olduğunu öne sürebiliriz. Hatta bu anlamda toplumcu sayamayacağımız ama aynı dönemlerde şiir yazan şairler için bile öne sürebiliriz. 1940 Kuşağı şairlerinin, halkçı ve emekçi içerik ve motifleriyle yazdıkları şiirlerde, biçim olarak yine halkın ve emekçilerin geleneksel şiir biçimlerini, sözlü edebiyatın şiir formlarını kullanmayı bir yenilik, bir modernleşme olarak algıladıklarını

görüyoruz. Bu bağlamda Hasan Hüseyin'in ünlü şiiri Acıyı Bal Eyledik, tam da iyi bir örnek olarak gösterilebilir:

...

kanadık toprak olduk
çekildik bayrak olduk
döküldük yaprak olduk
geldik bugüne

ekmeği bol eyledik
acıyı bal eyledik
sıratı yol eyledik
geldik bugüne...

(1973)

Oysa bu kuşağın neredeyse varlık nedeni, kaynağı, büyük esinlenme atmosferlerini oluşturan, bu kuşaktan daha önce kendi özgün şiirini oluşturabilmiş olan Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e 1947'de yazdığı bir mektupta şunları söyleyecektir: “ ... Benim teyze oğlu şair Oktay Rıfat var, Şiirlerini okumuştundur. Bayramda ziyaretime geldi. Bu vesileyle 'yeni şairler' denen neslin en istidatlı temsilcilerinden biriyle tanışabildim. Oktay son yazdıklarında bilhassa halk şiiri -köylü şiiri- ve esnaf şarkılarından azamî faydalanmak yolunu tutmuş. Şiirin içtimai ehemmiyetini bir taraftan kavramış, bir taraftan da şekilden mi muhtevaya, muhtevadan mı şekle meselesini hâlâ halledememiş. Birçok keşiflerde bulunduğu kani, bunların çoğu çoktan keşfedilmiş nesnelere ama ne de olsa delikanlı keşifleriyle öyle bahtiyar ki, bu hususta fazla üstelemedim...”

Terry Eagleton, şiirde ses tonu, ses rengi, ritim,

Hasan Hüseyin'in şiir serüveninde, onun şiirsel karakterini yansıtan en önemli özelliklerden birisi de, ses ögesinin hep öne çıkmasıdır. Şiirde anlam üretmeyi sağlayan önemli bir öge olan ses, aynı zamanda ritmi de sağlar.

söyleyiş, ses kuvveti, ölçü, hız, ses, hitap, doku, yapı, ses rengi, söz dizimi, ses perdesi, bakış açısı, noktalama işaretleri gibi özellikleri “form (biçim)” olarak belirlerken; anlam, olaylar dizisi, karakter, fikir, öykü, ahlâki vizyon, argüman gibi özellikleri de “içerik” olarak belirler. Eagleton bu bağlamda, şiirin, form ve içeriğin veya gösteren ve gösterilenin bu devrikliğini düzeltecek olan yazı türü olduğunu, şiirin bu özelliğinden dolayı da anlamlara ulaşabilmek için sözcükleri bir kenara itmemizi zorlaştırdığını öne sürer. Gösterilenin, gösterenlerin karmaşık bir oyununun sonucunda ortaya çıktığını belirginleştirdiğini, bunu yaparken deneyimimizin vasıtasının ta kendisini deneyimlememize izin verdiğini öne sürer. Aslında Eagleton, özet olarak şunu söylemek istemektedir: Şiir, gösterenle gösterilenin çakıştığı bir dildir. Anlamlara ulaşabilmek için, sözcüklerden vazgeçemezsiniz. Sözcükler de anlama dahildir. İşte 1940 Kuşağının bu tür şiirsel kuramlarla haşır neşir olmaya ya zamanları olmadığından ya da başka nedenlerle ilgilenmediklerinden ya da bu tür çalışmalarını küçümsediklerinden, yeni içeriklere yeni biçimler bulmakta zorlandıkları söylenebilir. İşte 1940 Kuşağının “ustası” diyebileceğimiz Nazım hikmet, kendisi ile başlayan ve Türk şiiri için yeni olan bir ideolojik arka planın belirlediği içerikleri taşıyacak yeni bir biçim bulma çabasını, Kemal Tahir'e 1942'de yazdığı bir mektupta şöyle açıklayacaktır: “..Yani mesele şahsen beni hangi zaruretler bu yeni şekle getirdi? Şüphesiz ki, yeni ve hiç olmazsa o zamana kadar Türk şiirine girmemiş bir muhtevayı işlemek zorunda kalınca, yeni şekil aramak zorunda kaldım. Bu bütün iddialara rağmen Mayakofski'nin şekli değildi...”

Hasan Hüseyin'in şiir serüveninde, onun şiirsel karakterini yansıtan en önemli özelliklerden birisi de, ses ögesinin hep öne çıkmasıdır. Şiirde anlam üretmeyi sağlayan önemli bir öge olan ses, aynı

zamanda ritmi de sağlar. Aslında mzık sanatının temel anlam üretme dinamiği olan ses, Şiirde dengeli ve yeterli Şiddette kullanılmazsa, Şiirde ortaya çıkan çarpıcı ve özgün imgelerin, yeni buluşların bir ses kalabalığında yitip gitmelerine neden olabilir. Hasan Hüseyin, Şiirlerinde bedelini ödemeyi göze aldığı riskler taşıyan içeriklere yer verirken, ses ögesini kullanmada da Şiirin dıŐına çıkma riskini göze alır.

...tepemde bir de ınar»
demiŐti on yıl önce
demek ki on yıl sonra
demek ki sabah sabah
demek ki «manda günü»
demek ki «Őile bezi»
demek ki «yeŐil biber»
bir de memet'in yüzü
bir de güzel istanbul
bir de «saman sarısı»
bir de zlem kırmızısı...

Hasan Hüseyin'in Şiirlerinde, özellikle 1950-1960 yıllarında Şiir ortamını derinden etkileyen İkinci Yeni Şiir anlayıŐının etkileri de yer yer görülür. Gerçekte Őiirimiz için önemli bir olanak olan bu Şiir anlayışı, toplumcu Şairler tarafından pek ilgi görmemiŐtir. Gerçekliğin sürrealist kavranıŐından başka bir Şey olmayan İkinci Yeni anlayışı, dönemin birçok Şairi tarafından temel poetikalarını oluşturan bir amaç olarak görülmüŐtür. Oysa Hasan Hüseyin'de kendine özgü Şiirini kurarken, yararlanılmıŐ bir olanak olarak karşımıza çıkar: "Yıkık bir ud tiryakiliği antika cumbalarda", "benim bütün Őarkılarım iri kuŐlardır al ve Őafakleyin", "akdeniz'de mor bir deniz burjuva gitarlarında", "develeŐip develeŐip dönüŐme-

si gökdelenlere”, “bırakın işte gözleriniz alın işte yumruklarınız”. “günebakan akşam diyor birazdan sular kokacak”, “köprülerin bıçak açmıyordu ağızlarını”. Şunu belirtmeliyim ki, Hasan Hüseyin’in şiirindeki sürrealist öğeler onun genel şiir atmosferinin güçlenmesine hizmet ediyor. Oysa dönemin birçok şairinin ürettikleri metinlerde sürrealist anlayış genel şiir atmosferini oluşturuyor. Bu şairlerin şiir için gerekli olanın da üstünde geniş imge dünyaları var. Ama ne yazık ki, ürettikleri metinler bütünlüklü bir yaşantı bölüğü, okurda karşılığını bulabilecek ve onun yeniden üretebileceği bir imgesel evren sunmuyor. Metnin içerdiği geniş imge dünyası birbiriyle bağlantısız, dağınık, uzak, yer yer şematik ve yapay kalıyor. Şu da var: imgesel ilgi alanları, onu şiir diline dönüştürebilmek için çok usta bir şiir becerisi, çalışması ve mühendisliği gerektiriyor. Çünkü şiir eni konu yoğunlaştırılmış anlamdır. Bu nedenle, anlamsal yoğunluğu zaten kendi başına şiddetli olan nesne, imge, sözcük ve bağdaştırmalarla şiir yazmayı tercih ettikleri için, bu malzemeler şiir olmamak için, kendi özgürlüklerini korumak için direniyorlar. Ayrıca, şiiri destekleyecek, ona bütünlüklü olması için yön verecek bir yaşam projeleri, ütopyaları, ideolojileri yetersiz kalıyor. Yani kumaş çok iyi ama onu elbiseye dönüştürecek ustalık yetersiz. Sonuçta ortaya düş gibi, sayıklama gibi metinler çıkıyor. Nitekim “İkinci Yeni şairleri” olarak adlandırılan şairlerin çoğunun, daha sonra kendi doğal şiir yataklarına döndüklerini görüyoruz.

Hasan Hüseyin’in şiiri, başlangıcından sonuna kadar aşağı yukarı çizgisel bir gelişim gösteriyor. Oysa Melih Cevdet Anday, Oktay Rıfat gibi şairlerin şiirlerinin bir yelpaze biçiminde, değişen farklılıklarla, sürekli estetik arayışlarla geliştiğini görüyoruz. Belki de Hasan Hüseyin’in diğer şairlerden farklı olarak, sürekli sıcak politik ortamın içinde olması, örneğin milletvekili adaylığı olması,

onun kendi somut, reel ve güncel toplumsal ortamından şiirsel duyarlılığını oluşturmasına neden oluyor. Çünkü bu tür bir şiirsel tavır, daha çok “toplumsal hayata müdahale etme” istencini diri tutuyor ve şairi popüler bir düzleme çekebiliyor. Popüler düzleme çekilmiş bir şair ise, kitlelerle arasında geniş bir “onaylama-onaylanma” alanı yaratarak, “anlaşılmamak” pahasına deneysel çabalara girmiyor ve sürekli kitlelerin hazır duyarlılığını onaylayabiliyor. Hasan Hüseyin şiiri için daha birçok şey söylenebilir belki ama şiirimizin bu yiğit sesini, “Akarsuya Bırakılan Mektup” adlı şiirine ait aşağıdaki dizeleriyle selamlayalım:

“Gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç
Ağaçlar bükmesinler n’olursun boyunlarını
Neden akşam oluyorum tren kalkınca
Kırlangıçlar birdenbire çekip gidince
Mendiller sallanınca neden tıkanıyorum
Öyle çok acımasız ki öyle birdenbire ki
Az önceki çiçekler nasıl da diken diken
Gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç
O sularda çimdik, bitti; köprüleri geçtik bitti
O elmanın tadı orda, o kuş çoktan öttü, bitti
Artık çocuk değiliz, susarak da bir şeyler diyebiliriz
Günler devlet alacağı, yıllar bir kadehcik buzlu rakı
Oyunlar oyuncaksı, oyuncaklar eski şarkı
Kavaklara oklu yürek çizip duran o çakı
Nerde şimdi nerde şimdi, nerde o kan sarhoşluğu
Gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç”

İvan İllich ve sessiz kalma onuru

İvan İllich'in "Geçmişin Aynasında" kitabı Yeni İnsan Yayınevi tarafından yayımlandı. "Geçmişin Aynasında", tarihin aynasında 12. yüzyıla kadar uzanırken, İllich okumalarını çağdaş okuyucuya rapor verecekmiş gibi güncelleştiriyor ve sosyal hayatımızı saran meselelere de ayna tutuyor.

İvan İllich modern toplum ve kurumlar üzerine radikal eleştiriler getirebilen isimlerin başında gelir. Türkiyeli okurun daha çok Sağlığın Gaspı, Okulsuz Toplum, Şenlikli Toplum gibi kitaplarıyla tanıdığını düşündüğüm İllich, meseleleri ele alırken de, çözümler üretirken de sınırları aşmaya çalışır. Okurken belki o kadar da değildir diye düşünseniz de yaşam pratiğinizde ondan devşirdiklerinizi hatırladığınızda ne kadar haklı olduğunu fark edersiniz. Benim okurluğumda en etkilendiğim kitaplarından biri Sağlığın Gaspı'dır ki neredeyse her hastane deneyimimde onun fikirlerini hatırlarım. Bedenin bir nesne gibi ele alınışı, hastalığa yoğunlaşılıp, bedenin sadece hastalığı teşhis edilecek bir "şeymiş" gibi değerlendirilmesi ve tüm bunların kurumsallaşmayla, tüketimle ilişkisinin kurulması, hasta ve doktor arasında özellikle dil üzerinden kurulan tahakkümün deşifre edilmesi gibi pek çok meseleyi ele alış şekli üzerine düşününce, yazarın haksız olmadığını fark edersiniz. Eğitim, politika, tıp, devlet, tüketim insan yaşamının ortasında duran kurumlar ve bence insanın kendi oluşunun farkına varması için yüzleşmesi gereken yerde duruyorlar. Bu nedenle İllich okurluğu aynı zamanda "ölü insanın" gerçekliğinin farkına varmak ve onunla hesaplaşmak demek ki düşünürün metinleri bize bu imkânı veriyor.

Yeni İnsan Yayınevi, Oya Tuğcu Özağaç çevirisi ile İllich'in, Geçmişin Aynasında adlı kitabını bastı. Metin, çeşitli yerlerde yaptığı konuşma notlarından oluşuyor. Bu nedenle kitapta düşünürün farklı konularla ilgili bakış açılarını bulmak mümkün. Ayrıca bu metinde çok "sıradan" gelebilecek konuların yazarın bakışıyla bambaşka yerlere taşındığına şahit olabiliyorsunuz ki İllich, okurlarının bileceği gibi biraz da bu yönüyle öne çıkan bir yazar ve yine ele aldığı

“

Metin, çeşitli yerlerde yaptığı konuşma notlarından oluşuyor. Bu nedenle kitapta düşünürün farklı konularla ilgili bakış açılarını bulmak mümkün. Ayrıca bu metinde çok "sıradan" gelebilecek konuların yazarın bakışıyla bambaşka yerlere taşındığına şahit olabiliyorsunuz ki İllich, okurlarının bileceği gibi biraz da bu yönüyle öne çıkan bir yazar ve yine ele aldığı konularda eleştirel bakışı eksik etmiyor.

“

“Onurlu Sessiz Kalma Hakkı” yazısında İllich bazı konularda konuşmanın bir anlamda ona ortak olmak anlamına gelebileceğini savunuyor ve sessiz kalmanın nasıl gürültülü ve korkutucu olabileceğini hatırlatıyor.

konularda eleştirel bakışı eksik etmiyor. Hafıza, sessizlik, anadil, tıbbi kurumlar, okurluk, teknoloji, eğitim gibi konularda üzerine tartışabileceğimiz epey fikir veriyor. Ayrıca bu metin belki de bütünlüklü bir metin olmadığından yani yazarın konuşma metinlerinden derlendiğinden, okurken aynı anda farklı meseleleri düşünme imkânı da veriyor.

SESSİZLİK HAKKI

İllich’in bu kitabında en çok dikkatimi çeken konu “sessizlik” oldu. Devamlı konuşmak zorunda hissettiğimiz bir ortamda açıkçası başka açılardan konuya bakmak iyi olabiliyor. Örneğin: “Onurlu Sessiz Kalma Hakkı” yazısında İllich bazı konularda konuşmanın bir anlamda ona ortak olmak anlamına gelebileceğini savunuyor ve sessiz kalmanın nasıl gürültülü ve korkutucu olabileceğini hatırlatıyor. Almanya’da seksenli yıllardan bir örnekle başlıyor konuşmasına ve şöyle anlatıyor: “Geçtiğimiz yaz Almanya’nın adını vermeyeceğim bir şehrine gidenler son derece ilginç bir görüntüyle karşılaştılar. Belirli zamanlarda ve sadece bir saat boyunca, bir grup insan kalabalık noktalarda bir araya gelip, sessizce bekliyorlardı. Buz gibi havada, arada bir ağırlıklarını bir ayaktan diğerine aktararak, hiç konuşmadan ve gelip geçenlere cevap vermeden öylesine bekliyorlardı. Bir saatin sonunda sessizce dağılıyorlardı... Arada bir bazıları ‘sessiz kalıyorum çünkü nükleer yıkım konusunda söyleyecek bir şey bulamıyorum’ yazan, böylece sessiz kalma sebeplerini açıklayan pankartlar taşıyorlardı.” Böyle bir eylem en başta şunu yapar; akışı bozar, gündelik yaşamın normal devam eden seyrini bozar, düzen dışı bir durum ortaya çıkarır ki böyle bir sessiz kalma rahatsız edici ve ürkütücüdür de. Çün-

kü Illich'in de ifade ettiği gibi; "böyle bir grubun sessizliği susturulamaz bir ses şiddetine sahip." İşte Illich bir bakıma sözün bittiği yerde sessizliğin devreye sokulabileceğini ve onun da bir ses çıkarmaya dönüşebileceğini hatırlatıyor. Illich "sessiz kalma" konusunu başka boyutlarda da ele alıyor. Örneğin, atom bombası, nükleer silahlar (yazar bu tarz silahlara soykırım makinesi adını veriyor) gibi meselelerde konuşmaya dâhil olmak hakkında söyledikleri de üzerinde durmayı hak ediyor. Şöyle söylüyor Illich: "Soykırım makinesi de mantıkçıların 'sıradışı epistemolojik durum' diye adlandırdıkları kavramlar arasındadır. atom bombası (ve benim açımdan nükleer santraller için de geçerli) hakkında onun ancak soykırım makinesi olduğu savını öne sürebilirim. Ancak bu kanıtlandıktan sonra, bu kavramı bir cümlede kendimi konuşmacı olarak kişiliksizleştirmeden kullanamam. Hatta ne kadar dikkatlice ve üstü kapalı söylenirse söylensin, sırf tartışmış olmak için dahi soykırım tehdidinin geçtiği bir tartışmaya dâhil olamam." Buna şu açıdan bakılabilir, bir konuda konuşmak bazen onu meşurlaştırabilir çünkü bir şey hakkında söz söylemek onun varlığını kabul etmektir, atom bombası hakkında konuşmamak belki de onu tanımamak anlamına gelebilir. Tartışmalı bir konu elbette her zaman böyle olması gerektiğini söyleyemeyiz ama bunun da demokratik bir hak olduğunu kabul edebiliriz. Hatta Illich'in dikkat çektiği gibi, "ortak bir dil konuşmayan değişik ülkelerden ve yaş gruplarından insanlar, sessiz bir çığlık ile ortak bir dilde konuşmuş olurlar." Yani sessizlik ortaklığı da doğurabilir. Bir de Illich sessiz kalan birinin yönetilemeyeceğini söylüyor. Bu da epey ilginç geldi bana ve özellikle yönetenlerin belirlediği gündemlerde sessiz kalmanın böyle bir sonucu olabileceği kanaatine vardım. Çünkü o konuda sessiz kalmak itaatsizlik anlamına gelebilir,

“

Hatta Illich'in dikkat çektiği gibi, "ortak bir dil konuşmayan değişik ülkelerden ve yaş gruplarından insanlar, sessiz bir çığlık ile ortak bir dilde konuşmuş olurlar." Yani sessizlik ortaklığı da doğurabilir. Bir de Illich sessiz kalan birinin yönetilemeyeceğini söylüyor. Bu da epey ilginç geldi bana ve özellikle yönetenlerin belirlediği gündemlerde sessiz kalmanın böyle bir sonucu olabileceği kanaatine vardım.

“

...Ancak burada anlatılmak istenen müşterek hukukta insanların çevreden “faydalanması” ihtiyaca göre belirleniyor, doğa bir tüketim malzemesi, alınıp satılan bir kaynak değil ve çevre bir grubun elinde tüketim nesnesi olarak ele alınmıyor. Illich müşterek olanın yokluğunu sorunsallaştırıyor bu yazıda, ortak olanın tüketim nesnesine dönüşümünü ve bunun belli bir zümrenin eline geçişini.

bu bir açıdan senin sözünün hükmü ben de geçerli değil demek de olabilir.

MÜŞTEREK OLANIN YOKLUĞU

Illich’in kitapta yer alan yazılarında “Sessizlik Müşterektir” yazısından da bahsetmek istiyorum. Yazar bu kitapta teknolojinin hâkim olduğu çağda müşterek olanın nasıl yitirildiğine ve bunun nasıl sonuçlar doğurduğuna odaklanıyor. Eskiden yazısız bir hukukla müşterek olarak “kullanılan” çevrenin “çevrenin” (buna çitleme de denebilir) teşebbüslerin kullanımına açılması yazara göre; “ücretli işçiliğin geçerli olduğu, doğanın müşterilerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için mal ve hizmete aldıkları bir kaynak haline dönüştü.” Böylece doğanın varlığı sadece kaynak olmaya indirildi. Önceden ise, yazılı olmayan bir müşterekler hukuku vardı. Düşünür müşterek olmayı şöyle açıklıyor: “Bir meşe ağacı müşterek sayılabilir. Yazın gölgesi çobanlar ve sürüleri için, palamutları çevre köylülerin domuzları için, kuru dalları köyün dullarına yakıt olarak, baharda bazı taze ince dalları kilise için süs olarak ve güneş batımında köylülerin toplanması için bir mekân olarak ayrılmıştır. İnsanlar müştereklerden bahsederken iriai’den (orta çağa ait müşterek kelimesinin anlamı yazar hâlâ Japonca’da kullanıldığından bahsediyor) bahsederken çevrenin kısıtlı, toplumun hayatta kalması için elzem, farklı açılardan farklı gruplar için gerekli, ancak ekonomik açıdan kısıtlı olmayan bir yönünden bahsederlerdi.” Bu bakış açısında da sorunlar yok değil elbette çünkü ağacın varlığı sadece insanın ihtiyaçları üzerinden ele alındığında, insan yanlı bakıştan kurtulamıyoruz. Ancak burada anlatılmak istenen müşterek hukukta insanların çevreden “faydalanması” ihtiyaca göre belirleniyor, doğa bir tüketim malzemesi, alınıp satılan bir kaynak değil ve çevre bir gru-

bun elinde tüketim nesnesi olarak ele alınmıyor. İllich müşterek olanın yokluğunu sorunsallaştırıyor bu yazıda, ortak olanın tüketim nesnesine dönüşümünü ve bunun belli bir zümrenin eline geçişini. Yazar ayrıca müşterek mekânların teknolojik ilerlemeler nedeniyle de zarar gördüğünü düşünüyor Örneğin; yollar önceden insanların kullanımındayken şimdi çoğunlukla araçlara yönelik olarak inşa ediliyor.

MESKEN

Günümüzde çok tartışılan ve sık sık karşımıza çıkan “ev” konusunu da tartışıyor İllich “Mesken” adlı yazısında. Geçmişten bugüne evin değişen anlamını yaşamak ile ev arasında bağlantı kurarak ele alıyor. Çünkü ona göre; “Nerede yaşıyor-sun?” sorusunu sormak, varlığın dünyaya bir şey kattığı yeri öğrenmeye çalışmak anlamına gelir.” Ancak günümüz insanının dünyaya bir şey kattığı yer olarak ev tanımı sanırım çok uzakta kaldı. Çünkü ev daha çok uğrak bir mekân, özellikle kent insanı için. Bu nedenle yazarın da bahsettiği gibi; “yaşamak ve mesken tutmak denklemi dünyanın yaşanır olduğu insanların da gerçekten yaşadığı zamanlarda kaldı.” Bu tabi ki yaşam biçiminin değişmesiyle de ilgili günlük hayat artık ev ile iç içe değil, bu nedenle İllich’in bahsettiği “yaşadığı yere iz bırakmak” kısmı çoğu insan tarafından başarılamıyor çünkü çalışmaktan, hep bir yerlere yetişme çabasından pek fırsat kalmıyor. Yaşam yeri yaratmak artık mimarların sorunu ama gerçekten yaşanacaksa İllich’in bu yazıda sorunsallaştırdığı gibi belki işi onlara bırakmamak gerekiyor. Çünkü özgün yaşamak yani yaşadığın yerde kendi varlığını duymayı sorun etmek gerekiyor ancak bu zamanımızda biraz da sınıfsal bir sorun çünkü düşünürün de vurguladığı

“

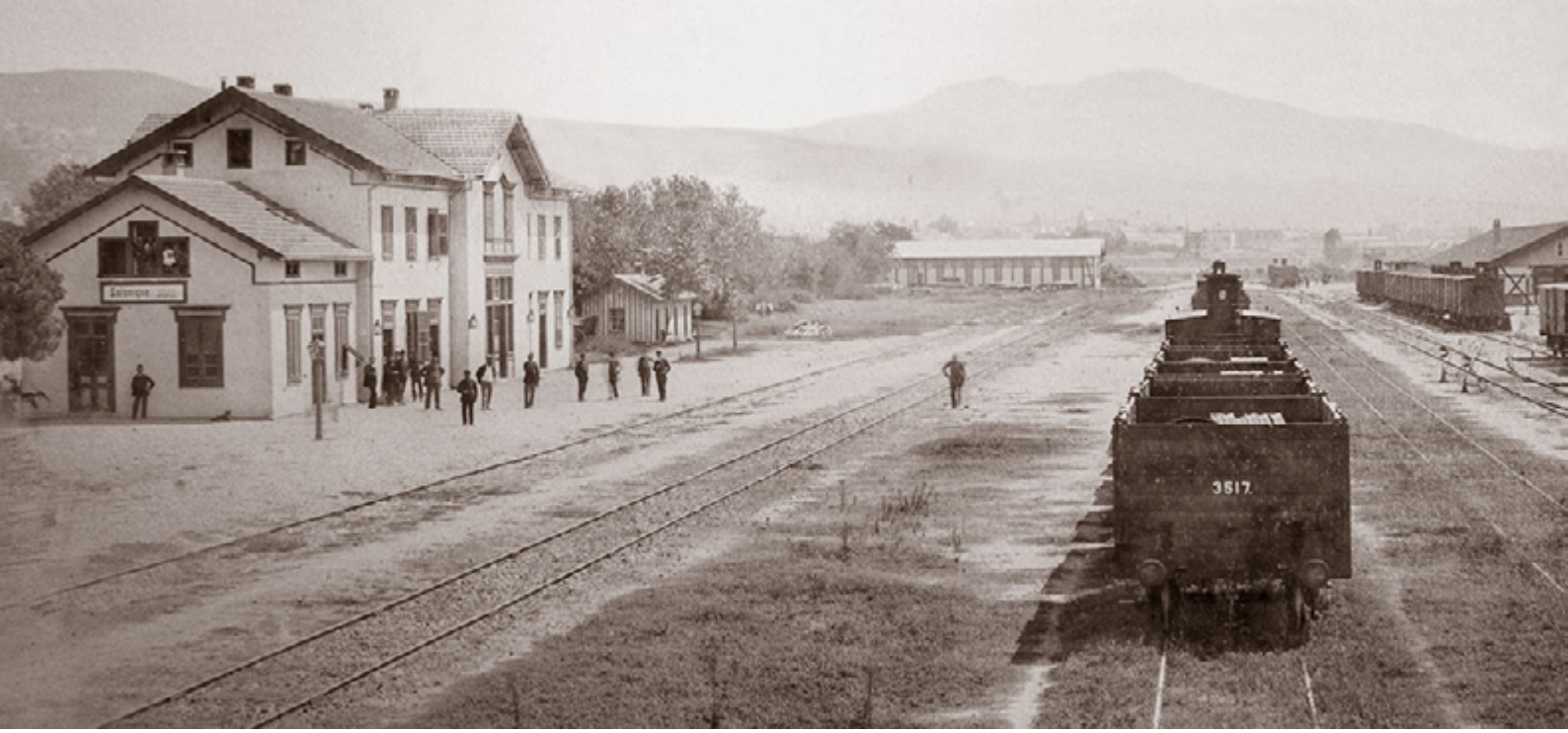
Yaşam yeri yaratmak artık mimarların sorunu ama gerçekten yaşanacaksa İllich’in bu yazıda sorunsallaştırdığı gibi belki işi onlara bırakmamak gerekiyor. Çünkü özgün yaşamak yani yaşadığın yerde kendi varlığını duymayı sorun etmek gerekiyor ancak bu zamanımızda biraz da sınıfsal bir sorun çünkü düşünürün de vurguladığı gibi kendi istediği gibi evi yapma hakkı zenginlerin elinde.

Geçmişin Aynasında, İvan İllich, Çevirmen: Oya Tuğcu Özdoğan, 224 syf., Yeni İnsan Yayınevi, 2019.

gibi kendi istediği gibi evi yapma hakkı zenginlerin elinde. Sınıfsal olarak alt konumda olanlar daha çok tek biçimli, herkesin ihtiyacı aynıymış gibi biçimlenmiş proje mekânlarda yaşamaya itiliyorlar. Gecekondulaşma gibi sivil itaatsizlik mekânları olarak değerlendirilebilecek yerler ise yazarın vurguladığı gibi sadece konutlaşma isteği olarak görülüyor. Oysa ev, insanın yaşama sanatıyla da yakından ilişkili. İllich bu yazısında kısaca bahsedebildiğim başlıkları ayrıntılı bir şekilde tartışıyor, konuyu kapı önü sohbetleriyle bağlayarak, müşterek olanın yokluğu ile de ilişkilendiriyor. Tabii mülkiyet fikrine karşı olanların da İllich'e söyleyecek sözü olabilir ama meseleye varlığın ev ile ilişkisi üzerinden bakınca konu epey önemli.

İvan İllich'in Geçmişin Aynasında kitabı -sadece birkaç yazısından bahsedebildiğim düşünürse- daha tartışacak, konuşacak çok meselesi olan bir metin. Yazar, tıp, eğitim, unutkanlık, teknolojinin etkisiyle değişen okurluk biçimleri, barış, kalkınma, ekonomi gibi kavramları kendi bakış açısıyla ele alırken, yine tersine çevirmeleriyle değerlendirdiği konuları başka gözle görmemizi sağlıyor.

Osmanlı ulaşımında nasıl modernleşti?

Prof. Dr. Ali Akyıldız'ın "Osmanlıda Ulaşımın Modernleşmesi" kitabı Timaş Yayınları tarafından yayımlandı. Akyıldız, bu kitabında İstanbul'u merkeze alarak Osmanlı'nın son dönemlerinde deniz ulaşımının geçirdiği evreleri, Galata Köprüsü'nün hikâyesini ve Osmanlı topraklarında demiryollarının gelişim sürecini tüm yönleriyle ele alıyor.

Soner Sert

Sanayi Devrimi'ne kadar pek bir dönüşüme uğramadan, özellikle Doğu'da, ilkel yöntemlerle süregiden ulaşım olgusu, 19. yüzyıl itibariyle temelden değişir. Batı dünyasının, dönemin teknolojisini hammaddeye daha hızlı ve daha kolay ulaşım için işlevsel hale dönüştürmesiyle, bireyler ve kitleler arası ulaşım belirgin bir vaziyette artış (ve değişim) gösterir. İşlenen demirin, günlük yaşamın bir parçası olmaya başlamasıyla birlikte kitleler, demiryolu ulaşımıyla ve dolayısıyla trenle tanışır. Batı'dan Doğu'ya "ithal edilen" bu buluş, 19. yüzyılın ortalarında özellikle Osmanlı Devleti'nde bir devrim niteliği yaratır. Aynı dönemde, İstanbul'da şehir içi vapur yolculuklarının başlaması, Şirket-i Hayriye'nin kuruluşu Osmanlı'da ulaşımın modernleşmesinin ilk örneklerini oluşturur. Prof. Dr. Ali Akyıldız Osmanlı'da Ulaşımın Modernleşmesi ismini verdiği kitabında, ulaşım olgusunun değişimiyle birlikte Osmanlı toplumunda yaşanan değişimleri ele alıyor.

Kitabı değerlendirmeye başlamadan önce Ali Akyıldız'ın yaptığı çalışmalardan bahsetmekte fayda var. Akyıldız, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladıktan sonra, aynı üniversitede yüksek lisans ve doktora eğitimlerine devam eder. 2014 yılında profesör titriyle emekli olana değin, aynı üniversitede çalışmalarını sürdüren Akyıldız, yazının bahsine konu olan kitabını yazmadan önce pek çok kere, 19. yüzyıl Osmanlı toplumundaki değişimleri ele alan çalışma yapar. Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform, Anka'nın Sonbaharı: Osmanlı'da İktisadi Modernleşme ve Uluslararası Sermaye, Haliç'te Seyrüsefer: Haliç Vapurları Şirketi gibi kitaplarında bu dönemi farklı konseptler dâhilinde masaya yatıran Akyıldız, bu kez Osmanlı toplumunun modern ulaşım yolları ile tanışmasını inceliyor.

19. yüzyıl itibariyle modernleşme çalışmalarına başlayan Osmanlı Devleti, özellikle Tanzimat Fer-

“

Akyıldız, yazının bahsine konu olan kitabını yazmadan önce pek çok kere, 19. yüzyıl Osmanlı toplumundaki değişimleri ele alan çalışma yapar. Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform, Anka'nın Sonbaharı: Osmanlı'da İktisadi Modernleşme ve Uluslararası Sermaye, Haliç'te Seyrüsefer: Haliç Vapurları Şirketi gibi kitaplarında bu dönemi farklı konseptler dâhilinde masaya yatıran Akyıldız, bu kez Osmanlı toplumunun modern ulaşım yolları ile tanışmasını inceliyor.

manı ile birlikte bu çalışmalara hız verir. Geniş bir coğrafyayı kaplayan imparatorluğun ücra topraklarına ulaşmak için denizyolları ve demiryolları gibi modern araçları “tedavüle sokan” Osmanlı’nın bu uğurdaki çabalarını kendi isteği ve gayretiyle gerçekleştirdiğini iddia etmek yanlış olur. Zira aynı dönem Osmanlı’nın iktisaden geri kaldığı ve yaygın manada kapitülasyon olarak bilinen birtakım ayrıcalıkların Avrupalı girişimcilere tanınmak zorunda kalındığı bir dönemdir. 19. yüzyıl öncesinde “bir ürüne ulaşmanın” zorluğunun yaşanmaması ve piyasada her daim bulunması için tanınan imtiyazlar, bu yüzyılın gelişi ile birlikte yabancı devletler ile gözle görünür sorunlar yaratmaya başlar. Siyasal ve ekonomik bağlamda koşar adım gerileyen Osmanlı; İngiltere, Rusya ve Fransa uyruklu girişimcilerin özellikle 1838 Osmanlı-İngiltere Ticaret Antlaşması’nı gerekçe göstererek ülkenin iç ticaretine müdahil olmasıyla finansal etki gücünü tamamen kaybeder. Bu antlaşma ile güçlerini iyiden iyiye artıran yabancı girişimciler, Osmanlı hukukuna tabi olmaktan, mahkemeleri tanımaktan ve vergi vermekten kaçınırlar. Bu husus da zaten rekabet etme gücü düşük girişimciyi Avrupalılar karşısında geriye düşürür.

Bu ortamda Şirket-i Hayriye’nin kurulması ve şehir içi ulaşımında kullanılan yabancı vapurlar sorununu da “imtiyaz meselesini” ayyuka çıkarır. Meseleye “ticaret antlaşması” kapsamında yaklaşan yabancı girişimciler, bu hususun “serbestî-i ticaret ilkesine” aykırı olduğunu iddia ederken, uzun süren diplomatik görüşler sonucunda karar neticeye bağlanır. Akyıldız, bu durumu, “Hükümetin kendi başkentinde yabancı devletlerden bağımsız karar alamaması ve kendi gemilerinin hangi limanlara çalışabileceği konusunu İngiltere ile pazarlık konusu yapmak zorunda kalması, herhalde üzerinde derin derin düşünülmesi gereken acı bir tablo olmalıdır” sözleriyle değerlendirir. Akyıldız, çalışmasında Osmanlı’da denizyolları ulaşımını tüm boyutlarıyla, belgeleriyle birlikte, genel bir değer-

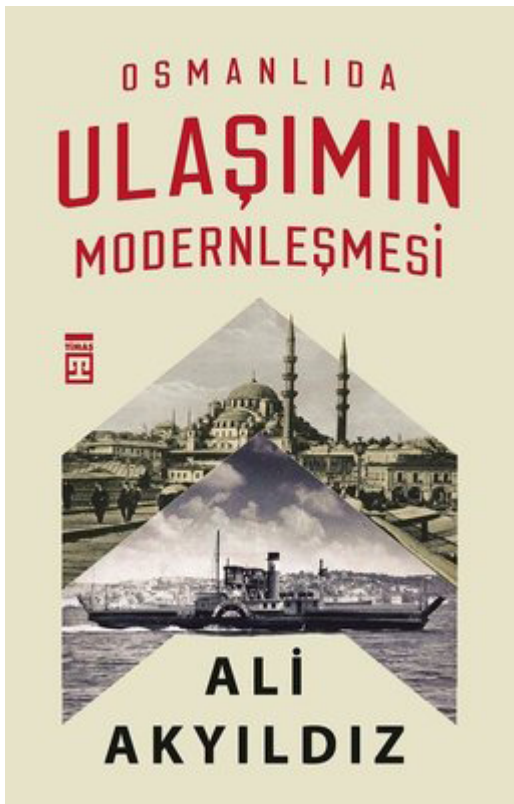
“

Akyıldız, bu durumu, “Hükümetin kendi başkentinde yabancı devletlerden bağımsız karar alamaması ve kendi gemilerinin hangi limanlara çalışabileceği konusunu İngiltere ile pazarlık konusu yapmak zorunda kalması, herhalde üzerinde derin derin düşünülmesi gereken acı bir tablo olmalıdır” sözleriyle değerlendirir.

lendirmeye tabii tutar. Şirketin kuruluş dönemini, vapur ulaşımının nasıl uygulandığını Birinci Dünya Savaşı yıllarına kadar gelerek detaylandırır.

Yine aynı dönemde yabancı sermaye girişinin bir diğer önemli yolu olan demiryolları görünür olmaya başlar. Sanayi Devrimi yıllarında İngiltere’de özellikle kömür madeni nakli sırasında ortaya çıkan ve hemen ardından Amerika, Fransa ve Almanya gibi “sanayileşmeye meyilli” ülkelerde kullanılan demiryolları, Osmanlı gibi sömürgeleştirilmeye çalışılan ülkelere de hızla yayılır. Ancak bu ülkelerde hem sermaye, hem de iş gücü bulunmadığından padişah’tan alınan imtiyazlarla, sermaye sahibi Avrupalı girişimciler tarafından demiryolları inşa edilir. Osmanlı, bir dönem kendi başına giriştiği inşa etme sürecinde, Hicaz Demiryolu hariç, başarıya ulaşamaz. Günümüzde olduğu gibi, büyük sermaye gruplarına kilometre başına yıllık belirli bir kâr garantisi verilerek yapılan demiryolları, Osmanlı’nın batış sürecini daha da hızlandırır. Ali Akyıldız, bu süreci, “Bugün ‘hazineden bir kuruş çıkmadan büyük yatırımların yapıldığı’ şeklinde bir başarı öyküsü olarak kamuoyuna takdim edilen bu sistem, 19. yüzyılın ikinci yarısında denenmiş, Osmanlı hazinesini iflasa götürmüş ve ülkeyi de yarı-sömürge haline getirmiş bir uygulamaydı.” sözleriyle açıklar. Denizyollarını olduğu gibi, demiryolları çalışmalarını da nesnel boyutlarıyla, belgeler ışığında, masaya yatıran Akyıldız, kapsamlı bir değerlendirme yaptıktan sonra, ulaşımın devletleştirilmesi sürecini de irdeliyor.

Şu günlerde, 3. Köprü ve Çinliler meselesinin konuşulduğu, Osmangazi Köprüsü harcamalarının vergilerle tamamlanmaya çalışıldığı, Kanal İstanbul tartışmasının yapıldığı bu dönemde, Ali Akyıldız’ın 19. yüzyıl Osmanlısında ulaşımın modernleşmesi çalışmalarını anlattığı kitabı ayrıca önem taşıyor.

Osmanlıda Ulaşımın Modernleşmesi,
Ali Akyıldız, 272 syf., Timaş Yayınları,
2019.

ETKİNLİK

İDİL BİRET

10 Ocak 2020
Saat: 20:30
Beylikdüzü Atatürk
Kültür ve Sanat
Merkezi,
İstanbul

HAYKO CEPKİN

17 Ocak 2020
Saat: 22:00
Jolly Joker,
Adana

SIX PACK

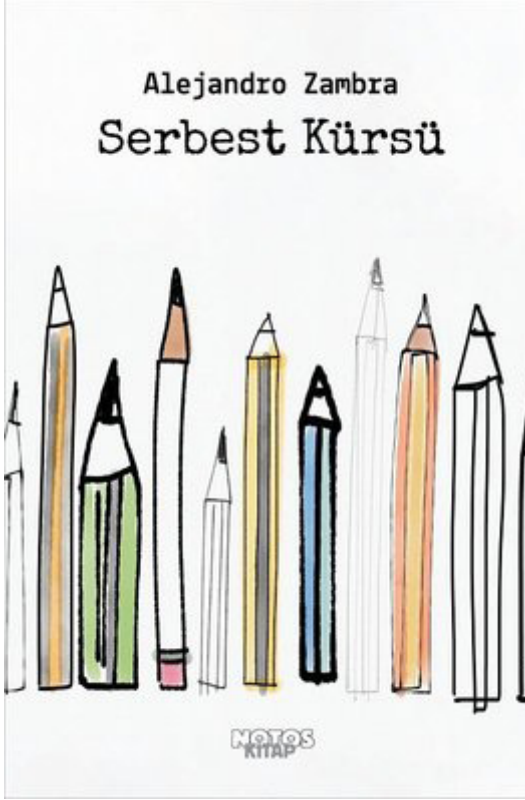
18 Ocak 2020
Saat: 23:30
Ark Music & Gigs,
İstanbul

AMADEUS

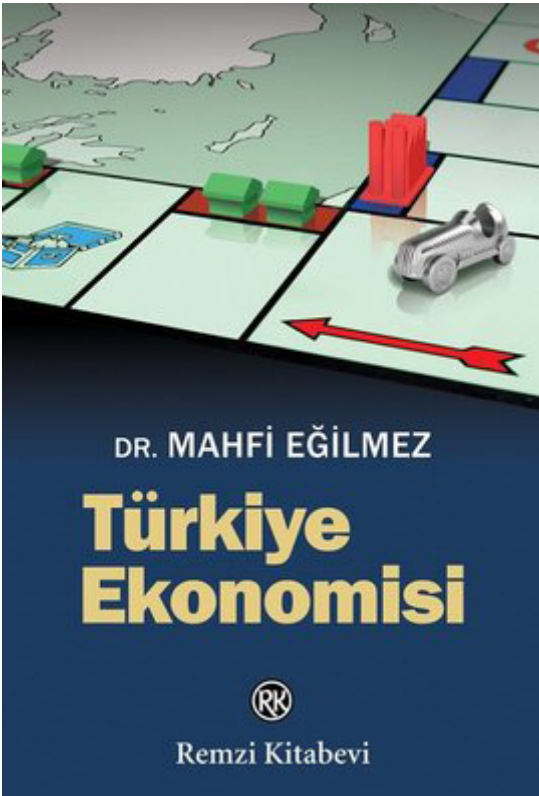
27 Ocak 2020
Saat: 20:00
UNIQ Hall,
İstanbul

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Serbest Kürsü

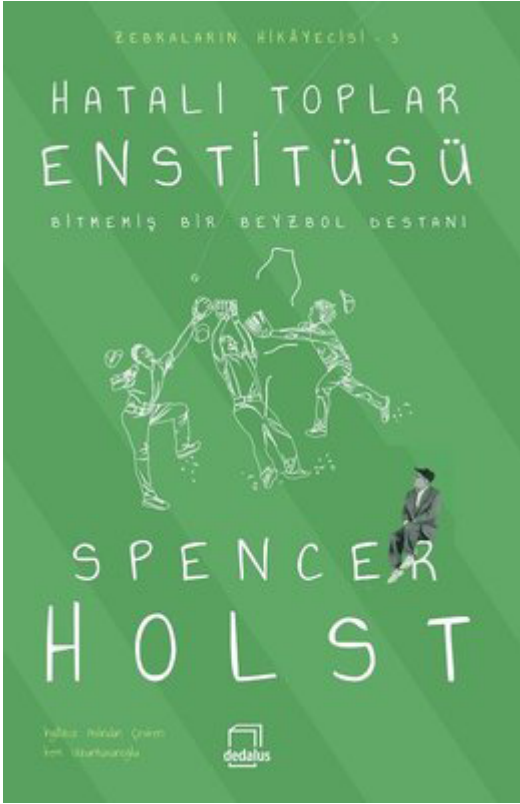
Yazar: **Alejandro Zambra**
 Çevirmen: **Seda Ersavcı**
 Yayınevi: **Notos**
 Sayfa Sayısı : **149**

Türkiye Ekonomisi

Yazar: **Mahfi Eğilmez**
 Yayınevi : **Remzi Kitabevi**
 Sayfa Sayısı: **280**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Hatalı Toplar Enstitüsü-Zebra- ların Hikâyecisi 3

Yazar: **Spencer Holst**

Yayınevi: **Dedalus Yayınları**

Sayfa Sayısı : **112**

Kehanet Yılı

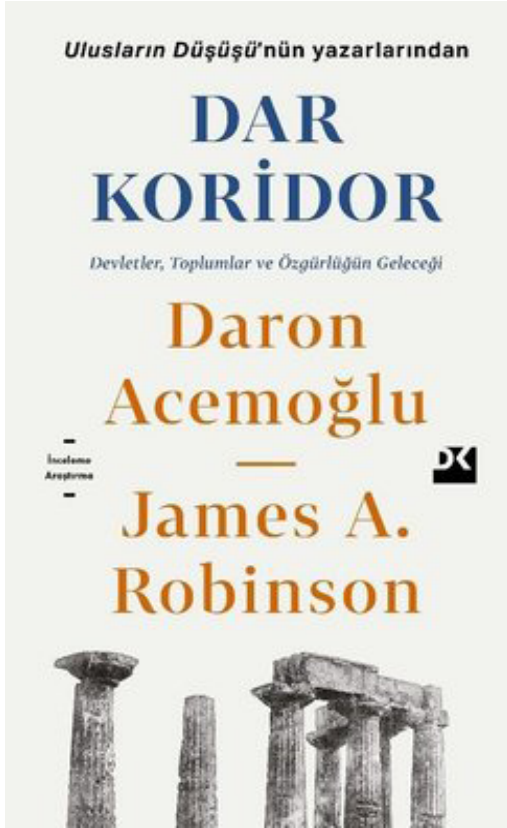
Yazar: **Charles Soule**

Çevirmen: **Eray Dinler**

Yayınevi: **April Yayıncılık**

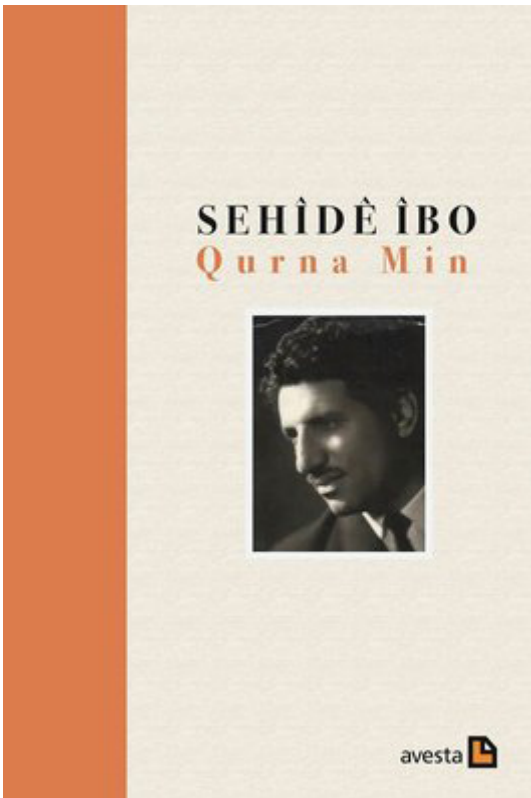
Sayfa Sayısı: **408**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Dar Koridor

Yazar: **Daron Acemoğlu, James A. Robinson**
 Çevirmen: **Yüksel Taşkın**
 Yayınevi: **Doğan Kitap**
 Sayfa Sayısı : **648**

Qurna Min

Yazar: **Sehide İbo**
 Yayınevi: **Avesta Yayınları**
 Sayfa Sayısı: **72**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Köy Enstitülü Öğretmenler Mesleki Deneyimleri ve Meşhurların Anlatıları

Yazar: **Selçuk Uygun**

Yayınevi: **Alkun**

Sayfa Sayısı : **424**

Olağanüstü Durumlar ve Canavarlar

Yazar: **Ruth Emmie Lang**

Çevirmen: **Kübra Demir**

Yayınevi: **Panama Yayıncılık**

Sayfa Sayısı: **240**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

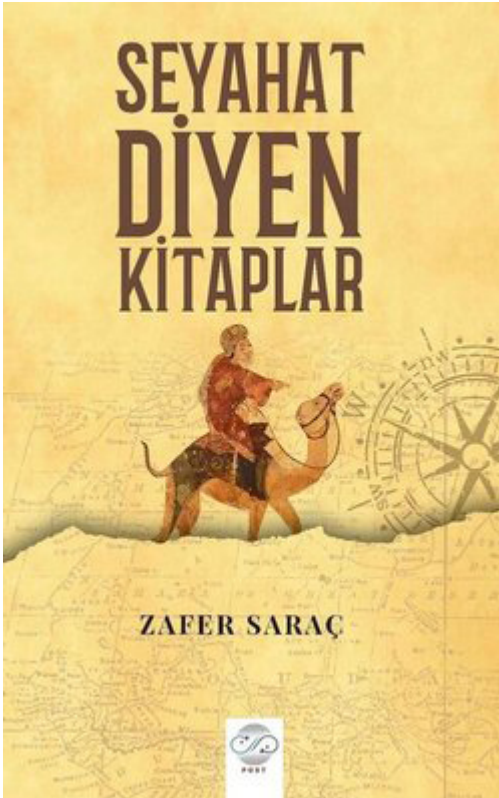
Savaş Üzerine

Yazar: **General Carl Von Clausewitz**

Çevirmen: **Emre Yıldız**

Yayınevi: **Gece Kitaplığı**

Sayfa Sayısı : **285**

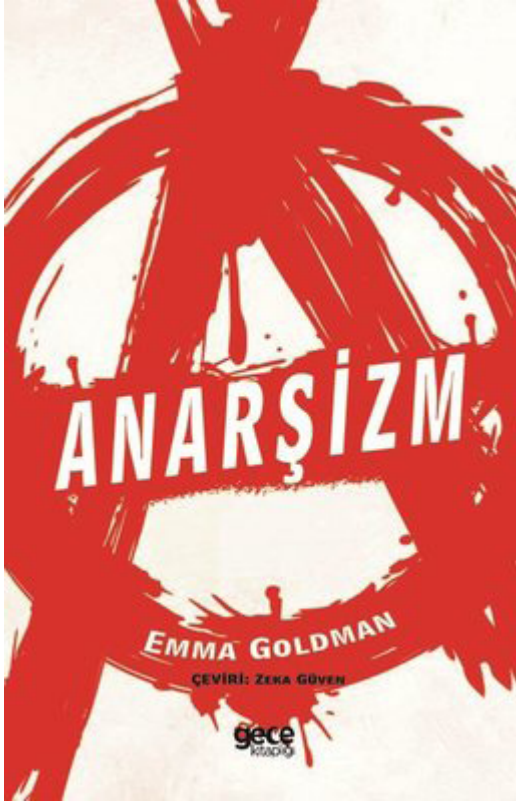
Seyahat Diyen Kitaplar

Yazar: **Zafer Saraç**

Yayınevi: **Post Yayın**

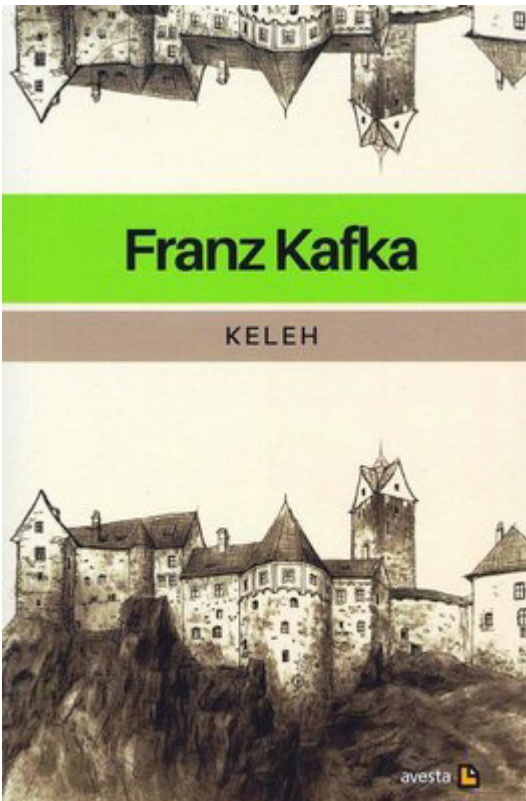
Sayfa Sayısı: **166**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Anarşizm

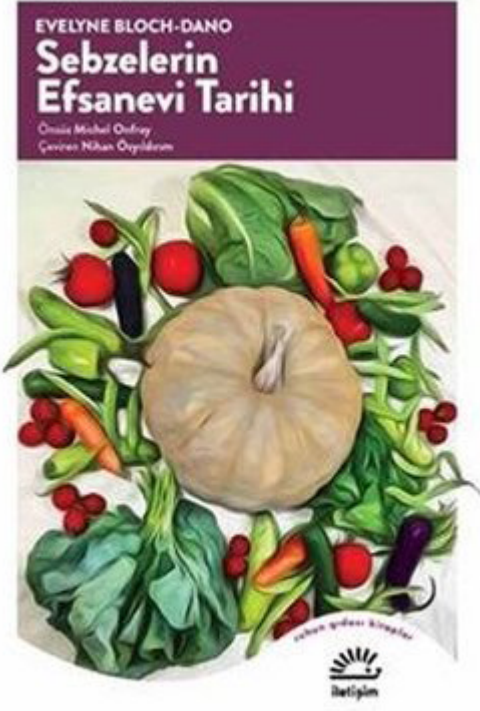
Yazar: **Emma Goldman**
Çevirmen: **Zeka Güven**
Yayınevi: **Gece Kitaplığı**
Sayfa Sayısı : **189**

Keleh

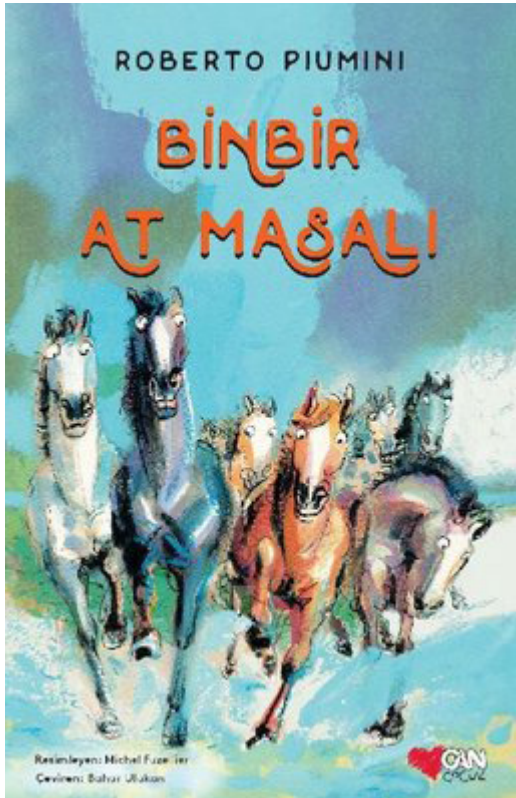
Yazar: **Franz Kafka**
Çevirmen: **Fatih Aydın**
Yayınevi: **Avesta Yayınları**
Sayfa Sayısı: **352**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Sebzelerin Efsanevi Tarihi

Yazar: Evelyne Bloch-Dano
 Çevirmen: Nihan Özyıldırım
 Yayınevi: İletişim Yayıncılık
 Sayfa Sayısı : 124

Binbir At Masalı

Yazar: Roberto Piumini
 Yayınevi: Can Çocuk Yayınları
 Sayfa Sayısı: 104

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

KISAMODERN

H.H. RICHARDSON Çocukluğun Sonu

ÇEVİRİ: SEÇKİN SELVİ

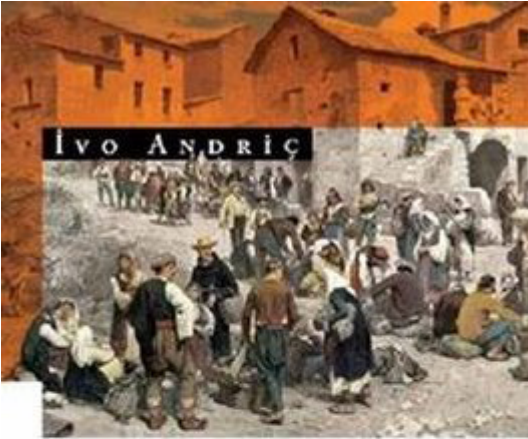
*Kucağında sevip
okşadığı çocuğun
değişip büyüdüğünü
görmenin getirdiği
kaçınılmaz pişmanlıkla
birlikte, onun geleceğiyle
ilgili çetin sorunlar
aklına geldi. Ne yapma-
lıydı? Evet, oğlu için
mücadele edecekti.*

can
modern

Çocukluğun Sonu

Yazar: **Henry Handel Richardson**Çevirmen: **Seçkin Selvi**Yayınevi: **Can Yayınları**

Sayfa Sayısı : 72

Sinan'ın Tekkesinde Ölüm

ÇEVİREN MÜGE GÜNAY
ÖNSÖZ BARIŞ ÖZKUL

iletisim

Sinan'ın Teknesinde Ölüm

Yazar: **İvo Andrić**Çevirmen: **Müge Günay**Yayınevi: **İletişim Yayıncılık**

Sayfa Sayısı: 191

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

KISAMODERN

*Bazen de - bilhassa
bu akşam - sanki birbirle-
rine zor tahammül ediyor-
muş gibi olurlardı.
Düşman mıydılar? Hayır,
kesinlikle, ama soyudla-
rından ve birkaç yıl
hattından başka ortak
noktaları kalmamış birer
yabancıydılar.*

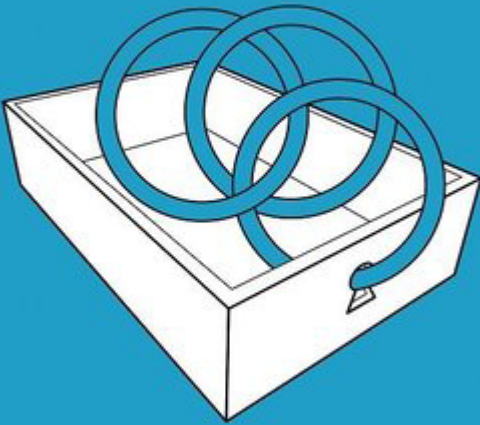
İRÈNE NÉMIROVSKY Aile Bağları

ÇEVİRİ: EBRU ERBAŞ

Aile Bağları

Yazar: İrene Nemirovsky
Çevirmen: Ebru Erbaş
Yayınevi: Can Yayınları
Sayfa Sayısı : 72

Jacques Lacan
Yine / Hâlâ

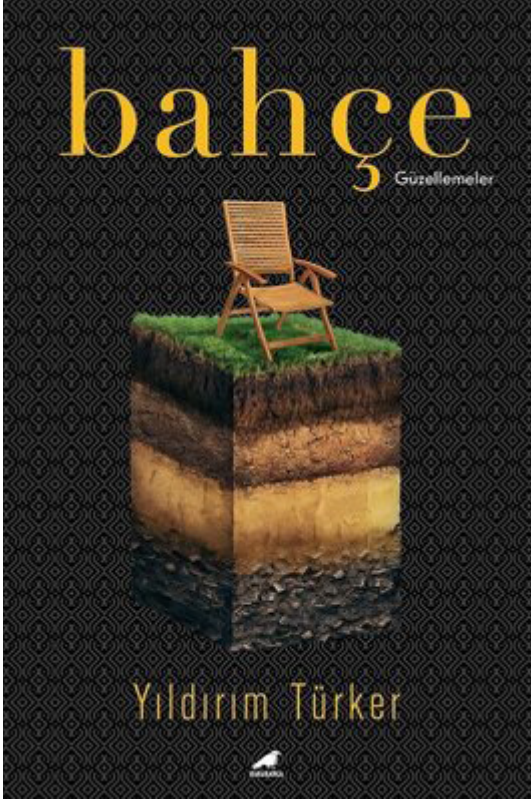

METİS ÖTEKİNİ DİNLEMELİK

Yine-Hala

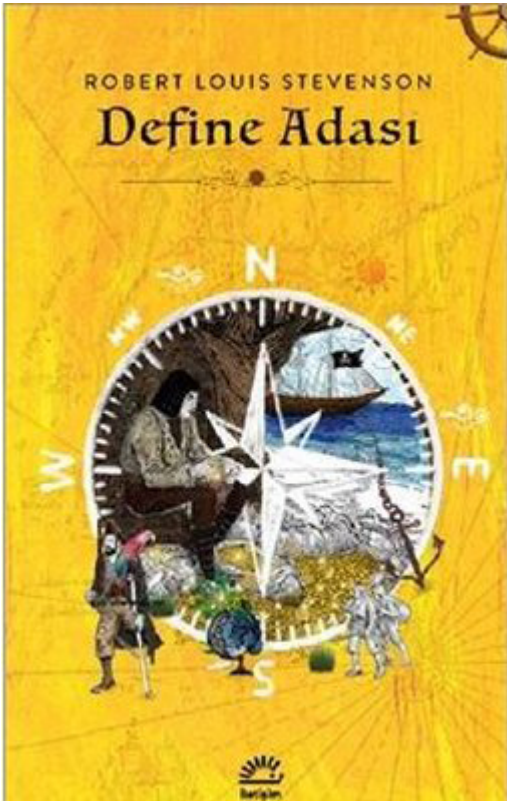
Yazar: Jacques Lacan
Çevirmen: Murat Erşen
Yayınevi: Metis Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 192

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Bahçe-Güzellemeler

Yazar: Yıldırım Türker
Yayınevi: Karakarga Yayınları
Sayfa Sayısı : 312

Define Adası

Yazar: Robert Louis Stevenson
Çevirmen: Hasan Fehmi Nemli
Yayınevi: İletişim Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 377

ÇOK SATAN KİTAPLAR**EDEBİYAT****1. Dünyanın Uyanışı**

Şengül Boybaş, Kûsurat Yayınları

2. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

3. 1984

George Orwell, Can Yayınları

4. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki Yayınları

5. Simyacı

Paulo Coelho, Can Yayınları

6. Gelirken Ekmek Al

Şermin Yaşar, Doğan Kitap

7. Cesur Yeni Dünya

Aldous Huxley, İthaki Yayınları

8. Aşkımız Eski Bir Roman

Ahmet Ümit, Yapı Kredi Yayınları

9. İnsan Neyle Yaşar

Lev N. Tolstoy, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

10. Körlük

Jose Saramago, Kırmızı Kedi

11. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

12. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

13. İçimizdeki Şeytan

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

14. Suç ve Ceza

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

15. Yabancı

Albert Camus, Can Yayınları

ÇOK SATAN KİTAPLAR**EDEBİYAT DIŞI****1. Kara Kutu**

Soner Yalçın, Kırmızı Kedi

**2. Bir Ömür Nasıl Yaşanır?
Hayatta Doğru Seçimler İçin Öneriler**

İlber Ortaylı, Kronik Kitap

3. Momo

Michael Ende, Pegasus Yayınları

4. Bağlanma Günlüğü

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

5. Tüfek, Mikrop ve Çelik

Jared Diamond, Pegasus Yayınları

6. Türk Dikkati

Fatih M. Şeker, Dergah Yayınları

7. Gerçek Tıp-Yitik Şifanın İzinde

Aidin Salih, Yitik Şifa

8. Dervişin Teselli Koleksiyonu

Doğu'dan Batı'dan 99 Teselli

Mecit Ömür Öztürk, Hayy Kitap

9.İnsanın Anlam Arayışı

Viktor Emil Frankl, Okyanus Yayınları

10. İçimdeki Müzik

Sharon M. Draper, Timaş Genç

11. Bırak ve Rahatla

Adem Güneş, Timaş Yayınları

12. Bağırmayan Anneler

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

13. İrade Terbiyesi

Jules Payot, Ediz Yayınevi

14. İyi Hissetmek

David Burns, Psikonet Yayınları

15.Hayata Dön

Gülseren Budayıcıoğlu, Remzi Kitabevi

